

לקוטי תורה • סוכות • מאמר 4

ביום השמיני עצרת תהיה לכם

ביום השמיני תהיה לכם עצרת

ה' מסתיר את עצמו בראש השנה כמו אב המסתתר מבנו החכם, רק כדי שנבקש אותו, וכדי שההתגלות בסוכות תביא לו שמחה גדולה יותר; בשמיני עצרת הוא נותן לנו את כתרו שלו, התורה, וקבלת מלכותו נאספת ונשמרת לכל השנה, בשמחה עמוקה שנותרת פנימית.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/likkutei-torah/sukkos/4/

הנקודה

ה' מסתיר את עצמו בראש השנה כמו אב המסתתר מבנו החכם, רק כדי שנבקש אותו, וכדי שההתגלות בסוכות תביא לו שמחה גדולה יותר; בשמיני עצרת הוא נותן לנו את כתרו שלו, התורה, וקבלת מלכותו נאספת ונשמרת לכל השנה, בשמחה עמוקה שנותרת פנימית.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

התורה מכנה את סוכות "חג לה'" — חג שמביא שמחה לה' עצמו. כדי להסביר כיצד ה' יכול לשמוח, אדמו"ר הזקן מביא את הפסוק "בן חכם ישמח אב": האב מסתתר כדי לראות אם בנו מבין שההסתרה נועדה לכך שיחפשו אותו. כך ה' מסתיר את עצמו בראש השנה, יום הדין, כדי שנבקש את פניו, והתגלותו בסוכות תביא שמחה גדולה יותר. החטא יכול להסתיר רק את פנימיותו של ה', את רצונו הפנימי, ולא את החיות החיצונית המקיימת את הכול. גם באדם יש ממד חיצוני וממד פנימי: "כריעה" היא הכרה בלבד, ואילו "השתחוואה" היא ביטול של כל העצמיות. הימים מראש השנה ועד יום הכיפורים מעלים אותנו מן הראשונה אל השנייה; באמצעות תשובה מתגלה ביום הכיפורים אהבתו הפנימית של ה', והיא מאירה בגלוי בסוכות, כפי שמראים הסוכה, האתרוג והלולב. שמיני עצרת, שמחת תורה, עולה עוד יותר: ה' נותן לנו את כתרו, התורה, וקבלת מלכותו נאספת ונשמרת לשנה כולה בשמחה פנימית — גילה — הכלולה ביראה. בסוף המאמר מופיע קיצור

מבנה

1	שמחה לה': הבן החכם	¶1-3
סוכות מביא שמחה לה'; כמו אב המסתתר מבנו החכם, ה' מסתיר את עצמו בראש השנה כדי שיחפשו אותו ויתגלה בשמחה גדולה יותר בסוכות; ברכת כהנים נקראת לאור רעיון זה.		
2	מה החטא מסתיר ושני סוגי הכנעה	¶4-6
החטא מסתיר רק את פנימיותו של ה'; גם באדם הכריעה — הכרה, הוד — שונה מן ההשתחוואה — ביטול העצמיות, נצח — וההשתחוואה עצמה יכולה להיות חיצונית או פנימית.		
3	מימי הדין אל סוכות	¶7
העבודה מראש השנה ועד יום הכיפורים מעלה אותנו להשתחוואה שלמה; באמצעות תשובה מתגלה אהבתו הפנימית של ה', והסוכה, האתרוג והלולב מביאים אותה לידי שמחה גלויה.		
4	שמיני עצרת: כתר התורה	¶8-9
בשמחת תורה ה' נותן לנו את כתרו, התורה, הנעלה מן הפנים המגלים; קבלת מלכותו נאספת ונשמרת לשנה כולה, ושמחתה היא גילה פנימית הכוללת יראה ואהבה יחד.		
5	קיצור	¶10-16
סיכום של המאמר כולו, ובו תוספת על נסירת ראש השנה, שמחת גילוי המוחין בסוכות, הכתר שלמעלה מן השכל ושלושת הכתרים — מלכות, כהונה ותורה — לאורך החגים.		

הממד הפנימי והממד החיצוני (פנימיות וחיצוניות) פנימיות

וחיצוניות

הממד החיצוני של ה' מקיים את הכול ושום דבר אינו יכול להסתיר; הממד הפנימי שלו — רצונו ואהבתו הפנימיים — הוא שמוסתר על ידי החטא. גם באדם, העבודה החיצונית היא ההתנהגות, והעבודה הפנימית היא הרצון עצמו.

כריעה והשתחוואה כריעה והשתחוואה

כריעה על הברכיים, שהן "מחוץ לגוף", מבטאת הכרה ומשאירה את העצמיות עומדת; השתחוואת הקומה והראש, מקום הדעת, היא ביטול הרצון כולו לפני ה'.

הסתר לשם גילוי הסתר בשביל הגילוי

הסתרת ה' בראש השנה אינה כעס אמיתי, אלא אמצעי — כמו האב המסתתר מבנו החכם — כדי שנבקש אותו ושהתגלות תביא שמחה גדולה יותר.

כתר התורה כתר תורה

שורשה של התורה הוא למעלה מן החכמה האלוקית, בכתר; בשמחת תורה ה' נותן את הכתר הזה לישראל, כפי שמלך נותן את כתרו לאדם שהוא אוהב.

שמחה וגילה שמחה וגילה

שמחה היא שמחה המתגלית כלפי חוץ, שמחת סוכות; גילה היא שמחה שנותרת פנימית מתוך יראת המלך, שמחת שמיני עצרת.

עצרת עצרת

התרגום מתרגם זאת כ"התכנסות": בשמיני עצרת נאספת קבלת מלכותו של ה' ונשמרת לשנה כולה, והשמחה נותרת פנימית.

קטע 1 • 11-3

שמחה לה': הבן החכם

1 ביום השמיני עצרת^{1,2} תהיה לכם. ובכל המועדים כתיב ועשית פסח³ לה' אלקיך ועשית חג שבועות לה' אלקיך.⁴ ובסוכות כתיב בפי אמור וחגותם אותו חג לה'.⁵

"ביום השמיני תהיה לכם עצרת". ואילו לגבי כל המועדים נאמר: "ועשית פסח לה' אלקיך", [ו] "ועשית חג שבועות לה' אלקיך". אבל לגבי סוכות נאמר בפרשת אמור: "וחגותם אותו חג לה'".

המאמר פותח בפסוק התורה על שמיני עצרת, ומציין הבדל בלשון. בפסח ובשבועות נאמר "ועשית" את החג "לה' אלקיך", ואילו בסוכות נאמר "וחגותם אותו חג לה'". את הלשון הזאת יקרא המאמר כעשיית חגיגה ושמחה לה' עצמו.

פיי שמביאין שמחה בהקב"ה כמאמר וישמחו בך ישראל מקדשי שמך שישראל מקדשי שמך מביאין השמחה בך ואין שמחה אלא ביין⁶ כמש" גבי יין המשמח אלקים ואנשים⁷ כו'

כלומר, [אנו] מביאים שמחה להקדוש ברוך הוא, כמאמר: "וישמחו בך ישראל מקדשי שמך" — ישראל, המקדשים את שמך, מביאים את השמחה בך. ואין שמחה אלא ביין, כמו שנאמר על היין: "המשמח אלקים ואנשים" וכו'.

אדמו"ר הזקן מסביר את לשון הפסוק בסוכות: בחג הזה אנו מביאים שמחה לה' עצמו. את התפילה "ישראל... ישמחו בך" הוא מפרש כך: ישראל מביאים שמחה בך. הכלל התלמודי שהשמחה באה באמצעות יין מתקשר לפסוק על היין "המשמח אלקים ואנשים".

ולהבין זה איך הוא השמחה למעלה בו ית' שאין לו דמות הגוף⁸ וכו' (ועמ"ש ע"פ שוש אשיש⁹ בהוי". וגבי פורים כפיי רננו צדיקים¹⁰ בהוי") הנה כתיב בן חכם ישמח אב.¹¹

[עלינו] להבין זאת: כיצד יש שמחה למעלה, בו יתברך, שאין לו דמות הגוף וכו'? (ראו גם מה שנכתב על הפסוק "שוש אשיש בהוי", ובעניין פורים בפירוש "רננו צדיקים בהוי"). והנה נאמר: "בן חכם ישמח אב".

השאלה היא כיצד אפשר לדבר על שמחה "בו", בה' שאין לו גוף או רגשות כמו שלנו. ההערה שבסוגריים מפנה לשני מאמרים נוספים העוסקים בשמחה בה', והתשובה מתחילה בפסוק "בן חכם ישמח אב".

פיי עדי"מ אב שרוצה להבין¹² חכמת בנו אזי מסתיר א"ע ממנו בכדי לידע ולהכיר חכמת הבן שיכין שההסתר וההעלם הזה אינו

כלומר, בדרך משל: אב המבקש לעמוד על חכמת בנו מסתיר את עצמו ממנו, כדי לדעת ולהכיר את חכמת הבן: [האם] יבין שההסתר וההעלם הזה אינם

המשל הוא על אב המסתיר את עצמו מבנו כדי לבחון את חכמתו. המבחן הוא אם הבן מבין שההסתר אינו ריחוק אמיתי

אלא בכדי שיבקשנו הכן וימצאנו ואז תגדל השמחה באביו בשביל חכמת בנו והכרתו בזה כי יחפשנו בחפש מחופש לרדוף אחריו.

אלא כדי שהבן יחפש אותו וימצא אותו. אז תגדל שמחת האב בחכמת בנו ובהבנתו את הדבר, שכן יחפש [לשם מטרה אחרת] אותו בחיפוש יסודי, וירדוף אחריו.

בן חכם מבין שאביו הסתתר רק כדי שיחפשו וימצאו אותו, ולכן הוא מחפש אותו בכל כוחו. שמחת האב גדולה אז יותר מכפי שהייתה אילו לא הסתתר כלל, משום שזו שמחה בחכמתו ובהבנתו של הבן.

כך הנה כתיב בכסה ליום חגינו¹³ שמסתיר ומכסה א"ע ברי"ה בשביל שתגדל השמחה במועד חג הסוכות.¹⁴

כך גם נאמר: "בכסה ליום חגנו" — הוא מסתיר ומכסה את עצמו בראש השנה, כדי שהשמחה תגדל בחג הסוכות.

המשל מיושם בלוח השנה. הפסוק על השופר בראש השנה, "בכסה ליום חגנו", מתפרש כאומר שה' מסתיר את עצמו בראש השנה, כשהירח עדיין מכוסה, למען חג הסוכות כעבור שבועיים, כדי שהשמחה אז תהיה גדולה יותר.

2 וביאור הענין הזה כי הנה ר"ה הוא יום הדין ומשפט¹⁵ לאלהי יעקב שמראה א"ע כאלו מסתלק השראתו ואינו רוצה כ"א להיות דין ומשפט על אלהותו ית' איך לשכון ביעקב ומדקדקין על כל מעשי האדם

וביאור העניין: ראש השנה הוא יום הדין והמשפט, "משפט לאלקי יעקב". אז הוא מראה את עצמו כאילו הסתלקה השראתו, והוא מבקש רק שיהיה דין ומשפט על אלקותו יתברך: כיצד ישכון ביעקב. וכל מעשיו של האדם נבחנים

ראש השנה הוא יום הדין, והפסוק מכנה אותו "משפט לאלקי יעקב". אדמו"ר הזקן קורא זאת כמשפט הנוגע לנוכחותו של ה' עצמו: הוא נראה כאילו הוא מסתלק, והשאלה העומדת למשפט היא אם וכיצד אלקותו תשכון בתוך עם ישראל.

להביא במשפט כל המשכות אלהותו שהמשיך כל אחד ואחד על נפשו לפי בחי' מדרגתו בשנה העברי וכל מה שימשיך עליו עוד על להבא בשנה זוואם הוא ראוי לכך והרי הוא כאלו מסתיר א"ע ממנו כו'

כדי להביא למשפט את כל המשכות של אלקותו שכל אחד ואחד המשיך על נפשו, לפי דרגת מדרגתו בשנה שעברה, ואת כל מה שעוד ימשיך עליו בעתיד, בשנה זו, ולבחון אם הוא ראוי לכך. וכך הוא כאילו מסתיר את עצמו ממנו וכו'

נבחנים היקף האלקות שכל אדם המשיך לנפשו בשנה שעברה, לפי דרגתו, והיקף מה שימשיך בשנה הבאה, וכן אם הוא ראוי לכך. עיכוב גילוי נוכחותו עד לאחר המשפט הוא שיוצר את הרושם שה' מסתיר

אבל ואנכי הסתר אסתיר¹⁶ פני ביום ההוא כתיב בפי וילך שבחי ההסתר וההעלם בזה אינו בבחי הסתר והעלם אמיתי על צד עצם ההעלם לומר שהוא תכלית כוונת המכוון ח"ו להיות כמו רוגז אמיתי ח"ו.

אבל על הפסוק "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", שנאמר בפרשת וילך, יש לומר שההסתר וההעלם כאן אינם הסתר והעלם אמיתיים לשם ההעלם עצמו, כאילו זו תכלית הכוונה, חס ושלום, וכאילו מדובר בכעס אמיתי, חס ושלום.

הפסוק מפרשת וילך, "ואנכי הסתר אסתיר פני", עלול להשתמע ככעס אמיתי וכריחוק ממשי. אדמו"ר הזקן אומר שההסתר הזה אינו מטרה בפני עצמה ואינו כעס אמיתי, חס ושלום.

אלא שכדי שיבקש פניו¹⁷ ולהתגלות גילוי אלקות ית' בחג הסוכות עשה כן שיהא שמחתנו שתתגדל השמחה בהתגלות מההעלם אל הגילוי.

אלא עשה כן כדי שאדם יבקש את פניו, וכדי שתתגלה אלקותו יתברך בחג הסוכות; כך תהיה שמחתנו, והשמחה תגדל להסתר יש תכלית: שנבקש את פני ה', כדי שבסוכות תתגלה אלקותו. השמחה גדולה ביותר כשדבר נסתר מתגלה, ולכן סוכות הוא זמן שמחתנו.

להסתר יש תכלית: שנבקש את פני ה', כדי שבסוכות תתגלה אלקותו. השמחה גדולה ביותר כשדבר נסתר מתגלה, ולכן סוכות הוא זמן שמחתנו.

3 וזהו ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא¹⁸ דהיינו בחי ועבד הלוי הוא¹⁹ שהוא בחינת יין המשמח אלקים ואנשים²⁰ כמ"ש במ"א.

וזהו "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", כלומר בחינת "ועבד הלוי הוא", שהיא בחינת היין "המשמח אלקים ואנשים", כפי שנתבאר במקום אחר.

הסתרת הפנים קשורה לפסוק "ועבד הלוי הוא", שבו המילה "הוא" עשויה לרמוז לממד הנסתר של ה'. שירת הלויים קשורה ליין "המשמח אלקים ואנשים", ולכן המדרגה הנסתרת היא עצמה מקור השמחה.

ולכן אנו מבקשים פניו בכל התפלות ותחנונים שמראש השנה ועד יו"כ במלכיות זכרונות ושופרות וצועקים מלך מלך להמשיך מלכותו עלינו מראש השנה ועד יו"כ

לכן אנו מבקשים את פניו בכל התפילות והתחנונים מראש השנה ועד יום הכיפורים, באמירת מלכיות, זכרונות ושופרות, וצועקים "מלך, מלך", כדי להמשיך את מלכותו עלינו מראש השנה ועד יום הכיפורים;

משום שפני ה' נסתרות, אנו מקדישים את עשרת הימים מראש השנה ועד יום הכיפורים לבקשתן. מלכיות, זכרונות ושופרות הם שלוש החטיבות המרכזיות בתפילת מוסף של ראש השנה, ובהן אנו מכריזים שה' הוא מלך ומבקשים שימשיך את מלכותו עלינו.

דהיינו התגלות רצונו כמ"ש יאר ה' פניו אליך שהוא עד"מ כמו כאשר יחטא איש לאיש הרי הוא ברוגז עמו וכאשר הו מבקש פניו מוחל לו

כלומר, גילוי רצונו, כמו שנאמר: "יאר ה' פניו אליך". הדבר דומה לכך שאדם חוטא כלפי אדם אחר, והלה כועס עליו; וכשהחוטא מבקש את פניו, הוא סולח לו

אנו מבקשים את גילוי רצונו של ה', את הארת פניו, כמו בברכת כהנים: "יאר ה' פניו אליך". המשל האנושי הוא אדם שנפגע וכועס, אך כאשר הפוגע מבקש את פניו, הוא סולח לו

ומעביר ממנו פניו של זעם ומראה לו פנים של אהבה ורצון להגלות לו אהבתו כך השי"ת מוחל עוונות עמו ומעביר מהם הפנים של הרוגז וההסתר

ומעביר ממנו את פני הזעם, ומראה לו פנים של אהבה ורצון, כדי לגלות לו את אהבתו. כך גם ה' יתברך סולח לעוונות עמו ומסיר מהם את פני הכעס וההסתר

הסליחה אינה רק מחיקת החוב: פני הכעס מוחלפות בפנים של אהבה ורצון. כך גם ה' סולח לעוונות עמו ומסיר מהם את פני הכעס וההסתר

בהגלות נגלות עליהם אור פניו²¹ כמ"ש יאר ה' פניו אליך²² עד שבחג הסוכות נגלה כבוד ה' מהעלם אל הגילוי ולכן הוא זמן שמחתנו וז"ש ישא ה' פניו אליך.

ומגלה להם בגילוי את אור פניו, כמו שנאמר: "יאר ה' פניו אליך", עד שבחג הסוכות מתגלה כבוד ה' מן העלם אל הגילוי. לכן הוא "זמן שמחתנו", וזהו שנאמר: "ישא ה' פניו אליך"

במקום זאת הוא מראה להם את אור פניו, והגילוי מגיע לשיאו בסוכות, כשכבוד ה' יוצא מן העלם אל הגילוי. לכן סוכות הוא "זמן שמחתנו". לאחר מכן עובר אדמו"ר הזקן לשורה הבאה בברכת כהנים: "ישא ה' פניו אליך"

ישא מלשון הסתלקות ונשיאות פניו למעלה כלומר שמסלק ע צמו כב יכול ממנו ומתראה בפניו של רוגז ודין וכל כך למה בשביל אליך

"ישא" הוא מלשון הסתלקות והרמת פניו למעלה. כלומר, הוא מסלק את עצמו, כביכול, ממנו, ונראה אליו בפנים של כעס ודין. ולשם מה כל זה? בשביל "אליך"

את המילה "ישא" דורשים כאן כ"ירים ויסקל": ה' מעלה ומסלק את פניו, ומראה פנים של כעס ודין. השאלה היא לשם מה, והתשובה טמונה במילים הבאות: "אליך"

דהיינו שיומשך גילוי אלקו וית' מהעלם אל הגילוי ואז תהיה השמחה ביתר שאת [ועיין מ"ש

כלומר, כדי שגילוי אלקותו יתברך יימשך מן העלם אל הגילוי, ואז תהיה השמחה גדולה הרבה יותר. [ראו גם מה שנכתב

ההסתלקות היא "אליך", כלומר למענך, כדי שאלקות תימשך ותתגלה לאחר שהייתה נסתרת, והשמחה תהיה גדולה הרבה יותר. ההפניה שבסוגריים מתחילה להפנות למקומות נוספים העוסקים באותו נושא

בד"ה ושאבתם מים מענין בן חכם ישמח אב כו' ובוזהר ח"א כ"ב א' ודף סי' ע"ב²³ ח"ג ע"ד ב'. ודף רע"ט סע"ב:]

במאמר המתחיל "ושאבתם מים", בעניין "בן חכם ישמח אב" וכו', ובוזהר, חלק א, דף כ"ב ע"א ודף סי' ע"ב; חלק ג, דף ע"ד ע"ב [ודף רע"ט סוף ע"ב]

המאמר "ושאבתם מים", הנאמר על סוכות, עוסק ב"בן חכם ישמח אב". אדמו"ר הזקן מפנה את הקורא גם לכמה קטעים בזהר

קטע 2 • 41-6

מה החטא מסתיר ושני סוגי הכנעה

4 ב והנה סיבה הגורמת להעלם וההסתר הוא מ"ש עונותיכם מבדילים ביניכם²⁴ כו' וצריך להבין דהא כתיב גם חשך לא יחשיך²⁵ ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה ואיך העון שהוא חושך יהי הבדל נגד אור ה'.

ב. והנה, הסיבה שגורמת להעלם ולהסתר היא הנאמר: "עונותיכם מבדילים ביניכם" וכו'. ויש להבין זאת: הרי נאמר "גם חושך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר, כחשכה כאורה". כיצד יכול אפוא העון, שהוא חושך, להפריד מול אור ה'?

סעיף ב' שואל מה גורם להסתר, ומשיב בפסוק מישעיהו: "עונותיכם מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". אך הדבר מעורר קושי: בעיני ה' חושך הוא כאור, אז כיצד יכול עון, שהוא חושך רוחני, לחסום את אורו?

אך יש ב' בחי' ²⁶ היינו בחי' חיצוניות ובחינת פנימיות. חיצוניות הוא שמהווה כל הנבראים מאין ליש ומחיה את כולם שהוא מבחי' חיצוניות מלכותו ית' כמ"ש במ"א.

אלא שיש שתי בחינות: בחינת החיצוניות ובחינת הפנימיות. החיצוניות היא המהווה את כל הנבראים מאין ליש ומחיה את כולם. מקורה בבחינת חיצוניות מלכותו יתברך, כפי שנתבאר במקום אחר

התשובה מתחילה בהבחנה בין שני ממדים של יחס ה' לעולם. החיצוניות היא החיות המהווה כל נברא מאין ומקיימת אותו; מקורה בחיצוניות מלכותו של ה'. כפי שיתבאר בפסקה הבאה, שום דבר אינו יכול לחסום ממד זה

5 ובבחי' זו אין הבדל והסתר מסתיר ומעלים אורו ית' כדכתיב מלא כל הארץ כבודו²⁷ וכתיב ומלכותו בכל משלה²⁸

ובבחינה זו אין הפרדה והסתר המסתירים ומעלימים את אורו יתברך, כמו שנאמר: "מלא כל הארץ כבודו", וכן נאמר: "ומלכותו בכל משלה".

במדד החיצוני, מקור החיות המהווה ומקיים את הכול, שום דבר אינו יכול להפריד או להסתיר את אור ה'. לכן "מלא כל הארץ כבודו" ו"מלכותו בכל משלה": גם חוטא מתקיים מכוחו

אך בחי' פנימית הוא ענין המשכות אלקותו וקדושתו עלינו מבחי' פנימיות רצונו ית' ובחי' זו עוונותיכם מבדילים ביניכם²⁹ דוקא שלא יתגלי' ויאיר ביניכ' בתוך פנימי' נקודת הלב

אבל בחינת הפנימיות היא המשכת אלקותו וקדושתו עלינו מבחינת פנימיות רצונו יתברך. דווקא בבחינה זו "עוונותיכם מבדילים ביניכם", כדי שלא יתגלה ויאיר בקרבכם, בתוך נקודת הלב הפנימית

הממד הפנימי שונה: זו קדושתו של ה' הנמשכת אלינו מפנימיות רצונו, מרצונו האמיתי. כאן העוון אכן מפריד, ומונע מן האור הפנימי להתגלות בתוך הנקודה הפנימית ביותר של לב האדם.

(ע' באגרת התשובה פד"ה ועמ"ש בפ' תצוה ע"פ ועשית ציץ³⁰ בפ' וענין מחיצה של ברזל המפסקת בין ישראל כו' ועמ"ש סד"ה למנצח על השמינית) כי הנה כתיב פנים בפנים³¹ וכו'.

ראו איגרת התשובה, פרקים ד'-ה'; וראו גם מה שנכתב בפרשת תצוה על הפסוק "ועשית ציץ", בביאור ובענין מחיצת הברזל) שהרי נאמר: "פנים בפנים" וכו' (המפרידה בין ישראל וכו'; וראו גם מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "למנצח על השמינית"

הסוגריים מפנים לעיון נוסף: איגרת התשובה, החלק השלישי של התניא, כשהקיצור מתכוון כנראה לפרקים ד'-ה'; מאמר בתורה אור על הציץ, העוסק גם ב"מחיצת הברזל" המפרידה בין ישראל לאביהם; וסוף המאמר "למנצח על השמינית". הפסוק "פנים בפנים" [דיבר ה' עמכם] מלמד על הקבלה בין העליון שבאדם: פניו הפנימיות של ה' פוגשות את פניו הפנימיות של האדם

שגם באדם יש בחינות פנימיות וחיצוניות. חיצוניות הוא מ"ש כי פנו אלי עורף³² כו' וכמ"ש במ"א ופנימיות נקרא מה

גם באדם יש בחינות פנימיות וחיצוניות. החיצוניות מתוארת במילים "כי פנו אלי עורף" וכו', כפי שנתבאר במקום אחר. פנימיות היא מה ש

גם לאדם יש ממד חיצוני וממד פנימי. תוכחת הנביא "כי פנו אלי עורף" מתארת עבודת ה' חיצונית בלבד, כמו הפניית הגב; הפנימיות היא רצונו האמיתי של האדם

שהוא עיקר רצונו ומגמתו וחפצו ויש ב' בחי' אלו הן בסור מרע הן בועשה טוב כי בסור מרע כתיב עונותיכם מבדילים כו' ובעשה טוב

הוא עיקר רצונו, מגמתו וחפצו. שתי הבחינות האלה קיימות הן בסור מרע והן בעשה טוב. לגבי סור מרע נאמר "עוונותיכם מבדילים": וכו', ולגבי עשה טוב

העיקר הוא רצונו הפנימי של האדם. ההבחנה בין חיצוניות לפנימיות קיימת גם בהימנעות מחטא וגם בעשיית טוב: בהימנעות מחטא חל הפסוק על העוונות המבדילים, ובעשיית טוב התפילה המובאת בהמשך מציגה שתי דרגות

הנה אומרים כל ברך לך תכרע³³ וכל קומה לפניך תשתחוה שיש ב' בחי' בחי' כריעה ובחינת השתחואה כי הנה כולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים ומייחדים אותו בק"ש.

אומרים: "כל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה". יש כאן שתי בחינות: כריעה והשתחויה. שהרי הכול מקבלים עליהם עול מלכות שמים ומייחדים אותו בקריאת שמע

בתפילת נשמת נאמר "כל ברך לך תכרע וכל קומה לפניך תשתחוה". אלו שתי דרגות של התמסרות: כריעה והשתחויה מלאה. כל מי שאומר קריאת שמע מקבל את מלכות ה', אך לא כולם מגיעים לאותו עומק

אך לא כל אפין שוין שיש מי שאינו נתפס כ"כ בלבו מקרב איש ולב³⁴ עמוק עד

... אבל אין כל הפנים שוות: יש מי שאינו נתפס כל כך בלבו, ב"קרב איש ולב עמוק", עד

"אין כל הפנים שוות" — בני אדם שונים זה מזה. יש מי שמקבל את מלכות ה' בלי שהיא אוחזת בו בעומק הלב, ב"קרב איש ולב עמוק"

כלות הנפש לבטל רצונו ממש עד שלא יהי לו רצון אחר כלל זולת עבודתו ית' ותורת ה' להיות

חפצו³⁵ רק הוא על עמדו ומצבו יעמוד

לכלות הנפש, לבטל את רצונו ממש, עד שלא יהיה לו רצון אחר כלל מלבד עבודתו יתברך ותורת ה'; רצונו יהיה רק בהם, אך הוא נשאר במקומו ובמצבו כפי שהיה

אדם כזה אינו מגיע לכלות הנפש, לכיסופים שבהם הוא מוסר את עצמו לגמרי, עד שאינו רוצה דבר מלבד עבודת ה' ותורתו. לאחר קריאת שמע הוא נשאר כפי שהיה קודם

כמו קודם ק"ש ואינו אלא בחינת הודאה שמודה ומסכים בלבו שאין עוד מלבדו³⁶ ואפס זולתו וכולא

קמיה כלא חשיב³⁷

כמו לפני קריאת שמע. זו רק בחינת הודאה: הוא מודה ומסכים בלבו שאין עוד מלבדו ואפס זולתו, ו"כולא קמיה כלא חשיב"

קריאת שמע שלו היא הודאה: הוא מסכים בלבו שאין דבר מלבד ה', ושהכול לפניו נחשב לאין. זו הכרה אמיתית, אך היא בגדר הסכמה ואינה משנה אותו

אך אל אתכפייא סט"א להיות כל רצון הגוף וכחותיו נכנעים לעשות רצון נפשו האלהית באמת

לאמיתו ונקרא בחי' זו כריעה (וז"ש בזהר) (בראשית דמ"ב ע"ב) הכא הכרעה

אבל הסטרא אחרא אינה נכפפת, כך שכל רצון הגוף וכחותיו יהיו כפופים לעשות את רצון נפשו האלקית באמת לאמיתו. בחינה זו נקראת כריעה. (וזהו שנאמר בזהר) (בראשית, דף מ"ב ע"ב): "הכא הכרעה"

הנוסח "אל אתכפייא" נראה כשגיאת דפוס, וצ"ל "לא אתכפייא", "אינה נכפפת": הודאה לבדה אינה מכניעה לגמרי את הסטרא אחרא, הצד המתנגד לקדושה, ואת רצונות הגוף לנפש האלקית. מדרגה זו נקראת כריעה, ועליה אומר הזוהר "הכא הכרעה"

והיינו בהיכל ההוד שהוא³⁸ בחינת הודאה שכורע על ברכיו שהם לבר מגופא³⁹ שהגוף עומד על עמדו

משא"כ ביטול רצונו לגמרי וכלות הנפש אליו ית'

כלומר, בהיכל ההוד, שהוא בחינת הודאה: הוא כורע על ברכיו, שהן מחוץ לגוף, ואילו הגוף נשאר עומד במקומו. לא כן ביטול גמור של הרצון וכלות הנפש אליו יתברך

בתיאור היכלות התפילה שבזוהר, הכריעה שייכת להיכל ההוד, מילה הקשורה להודאה. כורעים על הברכיים, שהזוהר מכנה "מחוץ לגוף": הגוף עצמו נשאר זקוף, כשם שהאני נשאר על עומדו

לדבקה בו בפנימיות נקודת לבו זה הוא בחי' השתחווה שכוּפף קמותו וראשו ששם מקור הדעת שרעותא דליבא נמשך מחמת שמקשר דעתו בחוזק בגדולת ה'

ולדבקות בו בנקודת הלב הפנימית — זו בחינת ההשתחוויה, שבה כּוּפף האדם את קומתו ואת ראשו, שבו מקור הדעת. שהרי רצון הלב נמשך מכך שהוא קושר את דעתו בחוזקה בגדולת ה'

השתחוויה מלאה היא ביטול גמור של הרצון וכיסופים לדבקות בחי' מתוך הנקודה הפנימית של הלב: האדם כּוּפף את כל קומתו ואת ראשו, מקום הדעת. הרצון שכלב נובע מכך שהוא קושר את דעתו היטב בגדולת ה'

ואזי נכנס בעומקא דליבא ונגע עד הנפש בחי' פנימית נקודת לבבו ממש עד שאתכפייא סט"א ואין לו רצון אחר כלל. וזהו וכל קומה לפניך תשתחוה שהקומה זקופה תלוי בנשיאת ראש שהוא ענין הדעת.

ואז הדבר נכנס לעומק הלב ונוגע בנפש, בנקודה הפנימית ביותר ממש של לבבו, עד שהסטרא אחרא נכפפת ואין לו רצון אחר כלל. וזהו "וכל קומה לפניך תשתחוה": קומה זקופה תלוייה בהרמת הראש, שהיא עניין הדעת

כשהדעת קשורה בגדולת ה', ההכרה נכנסת לעומק הלב ונוגעת בנקודה הפנימית ביותר של הנפש, עד שהסטרא אחרא נכפפת באמת. לכן נאמר "וכל קומה" משתחוה: האדם עומד זקוף מפני שראשו מורם, והראש הוא הדעת; השתחווית הראש היא אפוא השתחווית האדם כולו.

(ועיין ממעלת השתחואה ברבות וירא פניו⁴⁰ ועמ"ש סד"ה והיה ביום ההוא⁴¹ יתקע⁴² בענין ו השתחוה לה' וסד"ה והיה מדי חדש⁴³ בענין להשתחוות לפני.⁴⁴ וצ"ל מ"ש בזהר) (בראשית דמ"ג ב') הכא השתחואה

ראו על מעלת ההשתחוויה בבראשית רבה, וירא, פרק נ"ו; וראו גם מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "והיה ביום ההוא" יתקע", בעניין "והשתחוה לה'", ובסוף המאמר המתחיל "והיה מדי חודש", בעניין "להשתחוות לפני". ויש לבאר את הנאמר "הכא השתחואה": (בראשית, דף מ"ג ע"ב) (בזהר),

ההערה מפנה למדרש על מעלת ההשתחוויה ולשני מאמרים נוספים: אחד על הפסוק בעניין השופר הגדול, שבו האובדים "והשתחוה לה'"; ואחד על הפסוק "מדי חודש בחודשו..." יבוא כל בשר להשתחוות לפני". לאחר מכן עובר אדמו"ר הזקן למילות הזוהר "הכא השתחואה"

דהיינו בהיכל הנצח⁴⁵ ואפ"ל כי נצח הוא ענף החכמה שהוא בחי' ראייה שמזה נמשך השתחואה וביטול כי אינו דומה שמיעה לראיה⁴⁶

כלומר, בהיכל הנצח. ואפשר לבאר שנצח הוא ענף החכמה, שהיא בחינת ראייה, וממנה נמשכות השתחוויה וביטול, כי אינה דומה שמיעה לראיה.

הזוהר קובע שההשתחוויה שייכת להיכל הנצח. אדמו"ר הזקן מציע את הטעם: נצח הוא ענף של חכמה, הדומה לראיה, וראיית הדבר מביאה לביטול עמוק הרבה יותר משמיעה עליו, כמאמר חז"ל: "אינה דומה שמיעה לראיה"

והיינו כי הוד ענף הבינה שהיא בחי' שמיעה כו' וז"ש בפע"ח בכוונת תפילת ערבית דשבת כי בחול אינה כהוד ובערבית דשבת גם אינה כנצח

זה מפני שהוד הוא ענף הבינה, שהיא בחינת שמיעה וכו'. וזהו שנכתב בפרי עץ חיים, בכוונת תפילת ערבית של שבת: שבחול היא כהוד, ובערבית של שבת היא גם כנצח.

הוד הוא ענף של בינה, הדומה לשמיעה: הבנה באמצעות הסבר, המביאה להודאה. פרי עץ חיים מלמד שבימי חול מלכות, "היא", נמצאת בהוד בתפילת ערבית, ואילו בערבית של שבת היא עולה גם לנצח.

והיינו לפי כי בשבת כתיב ויברך אלקים את יום השביעי⁴⁷ וכנודע דברכה היא למעלה מבחי' הודאה וכמ"ש ע"פ ציון במשפט תפדה⁴⁸ ע"ש.^{49,50}

והטעם הוא שבשבת נאמר "ויברך אלקים את יום השביעי", וכידוע, ברכה גבוהה מבחינת הודאה. כפי שנכתב על הפסוק "ציון במשפט תפדה"; ראו שם.

בשבת מגיעים לנצח מפני שהיום התברך, "ויברך אלקים את יום השביעי", וברכה, המשכה מלמעלה, גבוהה מהודאה. מאמר על הפסוק "ציון במשפט תפדה" מבאר זאת בהרחבה.

6 ויותר נראה עפ"י בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית⁵¹ שיש ב' בחינות בהשתחואה דהיינו השתחואה חיצונית שמכניע את הגוף שלא ימרוד במלך בפועל ממש

ונראה יותר לפי מה שנכתב במאמר המתחיל "מזמור שיר חנוכת הבית", שיש שתי בחינות בהשתחואה: השתחואה חיצונית, המכניעה את הגוף כדי שלא ימרוד במלך בפועל,

אדמו"ר הזקן מציע הסבר טוב יותר, על פי המאמר "מזמור שיר חנוכת הבית": בהשתחואה עצמה יש שתי דרגות. השתחואה חיצונית מכניעה את הגוף, כדי שלא ימרוד במלך למעשה.

אבל עיקר רצון ופנימית הנפש אינה מבוטלת כו' משא"כ ההשתחואה בבחי' פנימיות הוא בחי' בטל רצונך מפני רצונו^{52,53} שאין לו רצון וחפץ אחר כלל:⁵⁴

אבל עיקר הרצון ופנימיות הנפש אינם מתבטלים וכו'. לעומת זאת, השתחואה בבחינת הפנימיות היא בחינת "בטל רצונך מפני רצונו", כך שאין לו רצון וחפץ אחר כלל.

השתחואה חיצונית משאירה את רצונו האמיתי ואת פנימיות נפשו של האדם ללא שינוי. השתחואה פנימית, לעומתה, מקיימת את הוראת המשנה "בטל רצונך מפני רצונו": אין לאדם רצון או חפץ אחר.

קטע 3 • 71

מימי הדין אל סוכות

7 ג וזהו ענין כל סדר עבודה שמר"ה ועד יוהכ"פ במלכיות זכרונות ושופרות ותפלות ותחנונים שמר"ה

עד יוהכ"פ לעלות מבחינת כריעה לבחי' השתחואה

וזה עניינו של כל סדר העבודה מראש השנה ועד יום הכיפורים, במלכיות, זכרונות ושופרות, ובתפלות ובתחנונים מראש. 3. השנה ועד יום הכיפורים: לעלות מבחינת כריעה לבחינת השתחואה.

סעיף 3 מחיל את ההבחנה על עשרת הימים מראש השנה ועד יום הכיפורים. כל תפילותיהם, ובהן שלוש הברכות של מוסף ראש השנה, מכוונות להעביר אותנו מכריעה, שהיא הודאה בלבד, להשתחואה, שבה האדם כולו מתבטל.

ואזי מתגלה ביום הכפורים פנימיות רצונו ואהבתו ית' ויאיר פניו⁵⁵ אלינו אל תוך פנימיות נקודת הלב

כמ"ש לך אמר לבי בקשו פני⁵⁶ את פניך ה' אבקש פניך דייקא

ואז, ביום הכיפורים, מתגלה פנימיות רצונו ואהבתו יתברך, והוא מאיר את פניו אלינו, לתוך נקודת הלב הפנימית ביותר; ככתוב: "לך אָמַר לְבִי בִקְשׁוּ פָנַי; אֶת פָּנֶיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ" — "את פניך" דווקא

כשאנו מגיעים להשתחואה פנימית זו, רצונו ואהבתו הפנימיים של ה' מתגלים ביום הכיפורים ומאירים לתוך נקודת הלב הפנימית ביותר. בפסוק "את פניך אבקש" מודגש "פניך": אנו מבקשים את "פניו" של ה', את ממד הפנימיות שלו, ולא רק את כוחו החיצוני המקיים.

שהוא בחי' פנימיות אהבתו ית' ורצונו ית' והיינו על ידי התשובה כי עיקר התשובה⁵⁷ היא חרטה בלב

, שהיא בחינת פנימיות אהבתו יתברך ורצונו יתברך. והדבר נעשה על ידי תשובה, שעיקר התשובה הוא חרטה בלב

"פניו" של ה' הם פנימיות אהבתו ורצונו. הם מתגלים באמצעות תשובה, שעיקרה חרטה שבלב

דהיינו לעקור הרצון שלא ירצה עוד כלל לשוב לכסלה⁵⁸ ועל ידי זה אתכפייא סט"א ונגלה כבוד⁵⁹ ה'

יאר ה' פניו

כלומר, לעקור את הרצון, כך שלא ירצה עוד כלל לשוב לכסלו. ועל ידי כך נכפפת הסטרא אחרא, ו"כבוד ה' נגלה"; "יאר ה' פניו",

חרטה אמיתית עוקרת את הרצון לחטוא, כך שהאדם אינו רוצה עוד כלל לשוב לכסלו. כשהרצון עצמו משתנה, הסטרא אחרא נכפפת וכבוד ה' מתגלה, כפי שנאמר בברכה "יאר ה' פניו"

כי רוצה⁶⁰ ה' בעמו כמשל האדם שמוחל לחבירו אחר שמתחרט ומראה לו שאין לו רצון וחפץ עוד

בדבר אשר זדה לו ועיי' ירצה פניו וישוב וירחמהו.

כי "רוצה ה' בעמו"; כמשל לאדם שמוחל לחברו לאחר שזה מתחרט ומראה לו שאין לו עוד רצון וחפץ בדבר שבו פגע בו; ועל ידי כך הוא זוכה לרצונו, והלה שב ומרחם עליו.

המשל האנושי: אדם מוחל למי שפגע בו לאחר שהוא רואה חרטה אמיתית, ושהפוגע אינו רוצה עוד במה שעשה. אז הם מתפייסים והוא שוב מרחם עליו.

וזהו כל האזרח בישראל ישבו בסוכות.⁶¹ פ"י האזרח מה שזורח ומאיר בישראל בתוך פנימיות נקודת הלב

וזהו "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות". פירוש "האזרח": מה שזורח ומאיר בישראל, בתוך נקודת הלב הפנימית ביותר

הפסוק המצווה על כל "אזרח" בישראל לשבת בסוכה נדרש כאן בדרך של משחק מילים: "אזרח" קשור ל"זורח". זהו האור הפנימי הזורח בנקודת הלב הפנימית ביותר של יהודי.

(עמ"ש ע"פ ראה אנכי⁶² בפ"י לאיתן האזרחי⁶³ ובאגה"ק בסופו ע"פ וצדקה כנחל איתן)⁶⁴ ישבו בסוכות זמן שמחתנו על ידי הארה והתגלות שנתגלה ביום הכפורים כנ"ל.

ראו גם מה שנכתב על הפסוק "ראה אנכי", בפירוש "לאיתן האזרחי", ובאגרת הקודש בסופה, על הפסוק "וצדקה כנחל" "ישבו בסוכות", "זמן שמחתנו", בזכות ההארה והתגלות שהופיעו ביום הכיפורים, כנזכר לעיל (איתן).

ההערה שבסוגריים מפנה לביאורים במקומות אחרים על "איתן האזרחי" ועל "כנחל איתן", שגם בהם "אזרח" נקשר לאור פנימי וקבוע. הישיבה בשמחה בסוכה נובעת מן האור שהתגלה ביום הכיפורים.

וזהו ענין סדר נטילת הלול והאתרוג. כי הנה ארז"ל (במדרש רבה פ' אמור פרשה שלשים)

וזהו עניינו של סדר נטילת הלול והאתרוג. שהרי אמרו רבותינו ז"ל (במדרש רבה, פרשת אמור, פרשה שלשים)

אותו רעיון מופיע עתה במצוות נטילת הלול והאתרוג, החל מן המדרש על ארבעת המינים בפרשת אמור

פרי עץ הדר זה הקב"ה⁶⁵ כו' וגם אמרו פרי עץ הדר הדר באילנו⁶⁶ וכו' כי האדם עץ השדה.⁶⁷

"פרי עץ הדר" — זה הקדוש ברוך הוא וכו'. ועוד אמרו: "פרי עץ הדר" — הדר באילנו וכו'; שהרי "כי האדם עץ השדה"

המדרש דורש "פרי עץ הדר" כרמז לה', וחכמינו דורשים גם את "הדר" במשמעות של דבר השווה על אילנו: האתרוג נשאר על העץ משנה לשנה. הפסוק "כי האדם עץ השדה" קושר בין העץ לאדם.

פ"י האדם זה הקב"ה⁶⁸ כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם⁶⁹ נמשל לעץ השדה והוא ענין עץ החיים כמ"ש במ"א (ועיין מזה בזהר אמור דצ"ו ע"ב ודצ"ז ע"א).

פירוש: "האדם" הוא הקדוש ברוך הוא, ככתוב: "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם". הוא נמשל לעץ השדה, וזהו ענין עץ החיים, כפי שנתבאר במקום אחר. (ראו על כך בזהר, אמור, דף צ"ו ע"ב ודף צ"ז ע"א).

"אדם" כאן הוא ה', כבחזון יחזקאל על "מראה אדם" שעל הכיסא — הדמות האלוקית כפי שהיא מתייחסת לעולם. זהו "עץ השדה", עץ החיים. כאן מפנים לזהר על אמור

והדר באילנו. הוא בחינת פנימיות האילן⁷⁰ שהוא ענין פנימיות האהבה שיש להוי' עלינו כמ"ש לבכתני אחותי כלה⁷¹ כוי' שהאהבה הוא עד"מ בבחי' פנימית נקודת הלב ישראל בתוונא דלכא יתבי⁷² ונפלאה אהבתו להם

"הדר באילנו": זו בחינת פנימיות האילן, והיא ענין פנימיות האהבה שיש להוי' אלינו, ככתוב: "לִבְכַתְּנִי אֶחָתִי כִלָּה" וכו'. האהבה היא, בדרך משל, בבחינת נקודת הלב הפנימית ביותר: "ישראל בתוונא דלכא יתבי", ואהבתו אליהם נפלאה

הפרי "הדר באילנו" מייצג את פנימיות האילן: אהבתו הפנימית של ה' לישראל, ככתוב "לִבְכַתְּנִי אֶחָתִי כִלָּה". עם ישראל שוכן, כביכול, בחדר הפנימי ביותר של לבו של ה'.

(וזה הוא מ"ש במ"ח מסכת אורות ז"א פ"ג משנה ז' ובפנימיותו⁷³ כוי' ונתי מזה לעיל בשה"ש ע"פ ששים⁷⁴ המה כוי' אחת היא יונתי תמתי⁷⁵ ע"ש ביאור דברי המ"ח הנ"ל ותמתי תאומתי^{76, 77} ע"ז מרמז ג"כ התימות דלולב)

וזהו שכתוב במ"ח, מסכת אורות, ז"א, פרק ג, משנה ז': "ובפנימיותו" וכו'. הדבר נתבאר לעיל בשיר השירים, על הפסוק "שישים המה וכו'; אחת היא יונתי תמתי"; ראו שם את ביאור דברי המ"ח הנזכרים. "תמתי" מתפרש גם כ"תאומתי"; לכך (רומזת גם התימות של הלולב

הקיצור מ"ח מפנה, ככל הנראה, למשנת חסידים, חיבור קבלי המסודר במסכתות ובמשניות; בהערת קה"ת מצוטט ממנו שבתוך ז"א יש מבנה נקבי הנקרא כנסת ישראל, השווה לתפארת שלו. מאמר שיר השירים מבאר זאת, והמדרש דורש "תמתי" כ"תאומתי" — לכך רומז גם העלה המרכזי הכפול של הלולב.

והאתרוג מחברים אותו עם הלולב שהוא גבוה במינו דהיינו השרש המושרש למעלה העושה פרי למטה בישראל בחי' לו לב⁷⁸ להיות לב

ואת האתרוג מחברים ללולב, שהוא הגבוה במינו; כלומר, לשורש הנטוע למעלה, המצמיח פירות למטה בישראל: בחינת "לו לב", שיהיה לב

האתרוג, הפרי, מתחבר ללולב, הגבוה מבין המינים, המסמל את השורש שלמעלה המצמיח פירות למטה בישראל. "לולב" נדרש כ"לו לב": לב המוקדש לה' לבדו.

אי' לו ית' לבד ולדבקה בו דהיינו לבחינת עצמותו ומהותו ית' בדביקה וחשיקה מעומקא דלכא לקרא אליו לבי כמ"ש צור לבבי⁷⁹

אחד לו יתברך לבדו, ולדבקה בו — כלומר, בבחינת עצמותו ומהותו יתברך, בדבקות ובכיסופים מעומק הלב, לקרוא אליו "צור לבבי", ככתוב: "צור לבבי"

ההתמסרות מגיעה לעצמותו של ה', ולא רק למידותיו המתגלות. האדם קורא לה' "לבי", כפי שנאמר בפסוק "צור לבבי"

שהוא הוא כביכול פנימיות נקודת לבו ואין לו לב אחר אלא צור לבבי ומנענעים את הלולב לששה קצוות⁸⁰ שהנענוע הוא ענין התעוררות

שהוא, כביכול, נקודת הלב הפנימית ביותר שלו, ואין לו לב אחר אלא "צור לבבי". ומנענעים את הלולב לששת הקצוות, כי הנענוע עניינו התעוררות

אצל אדם כזה ה' הוא נקודת הלב הפנימית ביותר. מנענעים את הלולב לששת הכיוונים, והנענוע מבטא התעוררות

(כמ"ש בספר עמק המלך שער שעשוע המלך⁸¹ ועמ"ש בפי שלח ע"פ אני כו' דפי' ציצית⁸² כפי' ענין מארז"ל בשעה שישראל אומרים אמן יהא שמיה רבה מברך הקב"ה מנענע ראשו⁸³ כו')

ככתוב בספר עמק המלך, שער שעשועי המלך; וראו גם מה שנכתב בפרשת שלח, על הפסוק "אני וכו'" (שבפרשת ציצית, (בביאור מאמר חז"ל: "בשעה שישראל אומרים אמן יהא שמיה רבה, הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו" וכו')

ההערה שבסוגריים מצטטת את עמק המלך, חיבור קבלי, ומאמר בלקוטי תורה על הפסוק שבסוף פרשת ציצית. המאמר מבאר את דימוי הגמרא של ה' "מנענע ראשו" כשישראל עונים "אמן יהא שמיה רבה": התנועה מבטאת התעוררות

והוא לעורר בהליכה לבחי' פנימית הדעת שהוא שורש המדות וקיומן המתגלים בלב שהם נמשכי ם ממנה ובהובאה לחזה של אדם לפנימיות נקודת הלב של האדם בעצמו להיות לה האזרח בישראל שיהא זורח ומאיר בהתגלות לבו.

והנענוע בא לעורר, בהולכה החוצה, את פנימיות הדעת, שהיא שורש המידות וקיומן המתגלות בלב, שהרי הן נמשכות ממנה; ובהחזרה אל חזה האדם, לעורר את נקודת הלב הפנימית ביותר של האדם עצמו, כדי שתהיה בו בחינת "האזרח בישראל" — שתזרח ותאיר בגלוי בלבו.

לשתי תנועות הנענוע יש שתי השפעות. הולכת הלולב החוצה מעוררת למעלה את פנימיות הדעת, שורש המידות; החזרתו אל החזה מעוררת את נקודת הלב הפנימית ביותר של האדם, כך שהאור הפנימי של "האזרח" יאיר בו בגלוי

וזהו ענין המועדים לשמחה שיהא שמחה לפניו ית' בהתגלות אהבתו מהעלם אל הגילוי וכמ"ש וחגותם אותו חג לה' כנ"ל:⁸⁴

וזהו ענין "מועדים לשמחה": שתהיה שמחה לפניו יתברך, בהתגלות אהבתו מן ההעלם אל הגילוי, ככתוב: "וחגותם אותו חג לה'", כנזכר לעיל.

לכן המועדים הם "לשמחה": אהבתו הנסתרת של ה' מתגלה, וההתגלות הזאת היא שמחה לפניו. הפסקה חוזרת לפסוק הפותח, "וחגותם אותו חג לה'".

שמיני עצרת: כתר התורה

8 ד אך ביום השמיני עצרת⁸⁵ תהיה לכם⁸⁶ כי יום השמיני הוא שמחת תורה. והתורה נקרא כתר כמאמר רז"ל כתר תורה^{87,88} וכן תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרנן עולים תרי"ג.⁸⁹

אך "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", שכן היום השמיני הוא שמחת תורה. התורה נקראת כתר, כמאמר רבותינו ז"ל "כתר. 4. תורה". גם תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן מסתכמות בכתר⁹⁰ [הערך המספרי של כתר]

סעיף 4 עובר לשמיני עצרת, שבחוץ לארץ חל בו גם שמחת תורה, יום השמחה בתורה. התורה נקראת "כתר", ו"613 מצוות התורה ועוד שבע המצוות מדרבנן הן 620, הערך המספרי של כתר.

וכן אמרו רז"ל דאשתמש בתגא חלף^{90,91} זה המשתמש במי ששונה הלכות⁹² שנקראת תגא דמלכא והיינו עד"מ כמו המלך שאוהב אחד מאד ובשביל אהבתו נטול כתרו מעל ראשו ונותן לאוהבו כך

וכן אמרו רבותינו ז"ל: "דאשתמש בתגא חלף" — זה המשתמש במי ששונה הלכות, הנקראות "תגא דמלכא", כתר המלך. והדבר דומה, בדרך משל, למלך האוהב אדם אחד מאוד, ומתוך אהבתו מסיר את כתרו מעל ראשו ונותן אותו לאהובו. כך גם

חכמינו מכנים את לימוד התורה "כתר" ו"כתר המלך". המשל הוא על מלך שמרוב אהבתו לאדם מסוים מסיר את כתרו מעל ראשו ונותן אותו לאהובו.

הנה באהבת ה' ובשמחתו ששמח נוטל כתרו כביכול מעל ראשו ונותן להם (ועמ"ש סדי"ה יביאו לבוש מלכות⁹³) והיינו כתר תורה דאורייתא מחכמה נפקת אבל שרשה היא למעלה מעלה ממדרגת חכמה עילאה.

באהבת ה' ובשמחתו, כביכול, הוא נוטל את כתרו מעל ראשו ונותן אותו להם (וראו גם מה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "יביאו לבוש מלכות"). זהו כתר תורה: התורה יוצאת מחכמה, אך שורשה למעלה מעלה ממדרגת חכמה עילאה.

כך גם ה', מתוך אהבתו ושמחתו, נותן לישראל את כתרו — התורה. התורה כפי שהיא בידינו "יוצאת מחכמה", החכמה האלוקית, אך שורשה גבוה הרבה יותר, בכתר, המדרגה שמעל החכמה.

וזהו וירם קרן⁹⁴ כו' שנותן התרוממות גדולה עד אין קץ למעלה מעלה מבחי' גילוי אור פניו כו' וזהו "וירם קרן" וכו': הוא מעניק רוממות גדולה לאין קץ, למעלה מעלה מבחינת גילוי אור פניו וכו'.

הפסוק "וירם קרן לעמו" מתאר מתנה זו: רוממות שמעל לגילוי "פניו" של ה' שהופיע ביום הכיפורים ובסוכות.

(שבחי הארת פנים הוא הארה בעלמא הנמשך מבחי זו דכרת תורה עמ"ש במ"א בביאור ע"פ אלה מסעי כו' ויכתוב משה.⁹⁵ שבחי אור פניו נקרא תיקון ואמת שנקרא חותמו של הקב"ה והחותם הוא בחי עשיי לגבי עצמיות שמו הגדול.⁹⁶

שהרי הארת פנים היא הארה בלבד, הנמשכת מבחינת כתר תורה זו. ראו מה שנכתב במקום אחר בביאור על הפסוק "אלה מסעיי וכו', על "ויכתוב משה": אור פניו נקרא "תיקון ואמת", הנקרא "חותמו של הקדוש ברוך הוא", והחותם הוא בחינת (עשייה ביחס לעצמות שמו הגדול).

הטקסט הנדפס גורס דכרת, וככל הנראה זו טעות דפוס במקום דכרת, "של הכתר". הסוגריים מסבירים שהארת פניו של ה' היא רק הארה מכתר תורה: היא נקראת "אמת", חותמו של הקדוש ברוך הוא, וחותם הוא רק רושם חיצוני — בדומה לעשייה — ביחס לעצמות שמו.

ועד"ז שמיני עצרת הוא למעלה מבחי החותם דהו"ר. וכמ"ש במ"א ע"פ צדקת פרזונו^{97,98} כו' ועמ"ש כפ' וישב בד"ה בכ"ה בכסלו⁹⁹ בחי כובע ישועה¹⁰⁰ להמשיך בחי הדרת פנים.

וכך גם שמיני עצרת הוא למעלה מבחינת החותם של הושענא רבה. כפי שנכתב במקום אחר על הפסוק "צדקת פרזונו" וכו'; וראו גם מה שנכתב בפרשת וישב, במאמר הפותח במילים "בכ"ה בכסלו", על בחינת "כובע ישועה", כדי להמשיך את בחינת "הדרת פנים".

בהושענא רבה נחתם הדין שהחל בראש השנה. שמיני עצרת מגיע למעלה מאותו "חותם", אל העצמות שהחותם רק מטביע בה רושם. ההערה מפנה גם למאמר על "כובע ישועה", כמקור ל"הדרת פנים".

והיינו שבחי כובע ישועה זהו מקור הדרת פנים ונק' עטרת תפארת שיבה¹⁰¹ כו' עטרת הוא בחי כתר (ועטרה) והיינו לפי שישראל עם קרובו.

כלומר, בחינת "כובע ישועה" היא מקור הדרת הפנים, והיא נקראת "עטרת תפארת שיבה" וכו'; עטרה היא בחינת כתר (ועטרה). והדבר הוא מפני שישראל הם "עם קרובו".

"כובע ישועה", הנחבש על הראש, מזוהה עם "עטרת תפארת" ולכן עם כתר. הסיבה שישראל זוכים למתנה נעלית כזאת היא שהם "עם קרובו", כסוף אותו פסוק בתהילים.

וזהו עצרת תהיה לכם פי' עצרת כתר גומו כנישו שמתאסף ומתקבץ להיות לכם למשמרת לכל השנה קבלת מלכותו ית' בכתר תורה

וזהו "עצרת תהיה לכם". פירוש "עצרת", כתר גומו, "כנישו" — כינוס: קבלת מלכותו יתברך באמצעות כתר תורה מתכנסת ונאספת, כדי שתישמר לכם במשך כל השנה.

התרגום מתרגם "עצרת" כ"כינוס". בשמיני עצרת קבלת מלכותו של ה' באמצעות כתר תורה נאספת ונשמרת, כדי ללוות אותנו במשך השנה כולה.

והיינו כמ"ש שום תשים עליך מלך^{102, 103} שהוא על ידי התורה הומצות כי מצות המלך היא

וזהו ככתוב: "שום תשים עליך מלך", והדבר נעשה באמצעות התורה והמצוות, שהרי מצוות המלך הן

זו המצווה "שום תשים עליך מלך": אנו ממליכים את ה' עלינו כשאנו מקיימים את התורה והמצוות, שהן ציווייו. (הטקסט הנדפס גורס כנראה הומצות במקום והמצות, "והמצוות").

(וע' בזהר אמור דצ"ו סע"ב¹⁰⁴ וע' לקמן ע"פ ביום השמיני שלח¹⁰⁵ כו') ותהיה השמחה גדולה לאלהים

יותר משמחת הנפש בדבקותה באלהים חיים עד שאין השמחה נקרא

והשמחה לאלקים תהיה גדולה יותר משמחת (וראו בזהר, אמור, דף צ"ו ע"ב; וראו להלן על הפסוק "ביום השמיני שלח" וכו') הנפש בדבקותה באלקים חיים, עד שהשמחה אינה נקראת

הערה מפנה לזהר ולמאמר מאוחר יותר על הפסוק מחנוכת בית המקדש של שלמה. השמחה בשמיני עצרת, שמחתו של ה', גדולה משמחת הנפש שלה עצמה בדבקות בה'; דווקא משום כך היא פנימית.

אלא בשם גילה (ע' בזהר ס"פ פנחס דרנ"ט ע"ב) פי' שמחה היא מלשון התגלות החדוה וגילה הוא ענין שמחה אשר בקרבנו.

אלא בשם "גילה" (ראו זהר, סוף פרשת פינחס, דף רנ"ט ע"ב). פירוש הדבר: "שמחה" היא מלשון התגלות של חדוה, ואילו "גילה" היא שמחה הנמצאת בתוכו.

מבחינים כאן בין שני סוגי שמחה: "שמחה" היא שמחה הניכרת כלפי חוץ, ואילו "גילה" היא שמחה פנימית. שמחת שמיני עצרת נקראת גילה.

וכמ"ש בני ציון יגילו במלכם¹⁰⁶ כי מפני אימת המלך נאסף השמחה בקרבנו ולא תתראה החצוה

(ועמ"ש ע"פ שוש אשיש כו' תגל נפשי¹⁰⁷ כו' ועמ"ש סדי"ה ויהי בשלח פרעה):^{108, 109}

וככתוב: "בני ציון יגילו במלכם"; מפני יראת המלך השמחה מתכנסת בתוכו ואינה ניכרת כלפי חוץ. (וראו גם מה שנכתב על הפסוק "שוש אשיש" וכו', "תגל נפשי" וכו'; וכן מה שנכתב בסוף המאמר הפותח "ויהי בשלח פרעה").

"בני ציון יגילו במלכם": בנוכחות המלך, היראה משאירה את השמחה בפנים והיא אינה ניכרת (הטקסט הנדפס גורס כנראה החצוה במקום החדוה). ההערה מפנה למאמר על "שוש אשיש" ולמאמר תורה אור על בשלח.

9 וזהו וכל הלכבות ייראוך¹¹⁰ וכל קרב וכליות יזמרו לשמך מחמת שהלכבות ייראוך ומקבלים עול

מלכותך עליהם אין שמחה וזמר רק בקרב וכליות לכד (ועמ"ש מזה בפ' ואתחנן ע"פ וידעת היום)¹¹¹

וזהו "וכל הלכבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך": מפני שהלכבות יראים אותך ומקבלים עליהם את עול מלכותך, השמחה והשירה הן רק בתוך הקרב והכליות. (ראו גם מה שנכתב על כך בפרשת ואתחנן, על הפסוק "וידעת היום").

בתפילת נשמת נאמר שהלכבות ייראו את ה' ואילו הקרב והכליות יזמרו. מפני שהלב מלא יראת המלך, השמחה והשירה נסותרות עמוק בפנים, ב"קרב ובכליות", ואינן מתבטאות בגלוי.

וזהו עצרת שנקלטת ומסתתרת השמחה וגילה בתוך בחי' אימת עול מלכות שמים שמקבל עליו כל השנה לקיום תר"ך מצות המלך באהבה וברצון

וזהו ענין עצרת: השמחה והגילה נקלטות ומסתתרות בתוך בחינת יראת עול מלכות שמים, שאדם מקבל עליו לכל השנה, כדי לקיים באהבה וברצון את תר"ך מצוות המלך.

זהו ענין "עצרת", לשון כינוס: השמחה נקלטת בתוך יראת קבלת מלכותו של ה', העול שאדם מקבל עליו לשנה כולה כדי לקיים באהבה וברצון את כל 620 מצוות המלך.

(והמשכת היראה מבחי' כתר תורה יובן עוד ממ"ש בפ' מקץ בביאור ע"פ כי אתה נרי.¹¹² וגבי שבועות בדי' וידבר אלקים¹¹³ כו'. וממ"ש בדי' תקעו בחדש¹¹⁴ בפ' כי עמך הסליחה למען תורא.¹¹⁵

והמשכת היראה מבחינת כתר תורה תובן עוד ממה שנכתב בפרשת מקץ בביאור על הפסוק "כי אתה נרי"; ובענין שבועות, (במאמר הפותח "וידבר אלקים" וכו'; ומהנכתב במאמר הפותח "תקעו בחדש", בביאור "כי עמך הסליחה למען תורא"

ההערה מסבירה כיצד יראה, ולא רק שמחה, נמשכת מכתר תורה. היא מפנה למאמרים על "כי אתה נרי", על מתן תורה ועל "כי עמך הסליחה למען תורא", שבהם מוסבר שגם הסליחה מביאה ליראה.

והנה צ"ל דלעיל ע"פ שוש אשיש נתבאר דבחי' גילה תגל נפשי זהו בחינת ראש השנה. אך המעיין בזהר) (פ' פנחס דרי"ד ע"ב)¹¹⁶ יבין הענין

והנה יש לבאר: לעיל, על הפסוק "שוש אשיש", נתבאר שבחינת גילה — "תגל נפשי" — היא בחינת ראש השנה. אך המעיין בזהר (פרשת פינחס, דף רי"ד ע"ב) יבין את הענין:

מתעוררת שאלה: המאמר הקודם על "שוש אשיש" זיהה את הגילה, השמחה הפנימית, עם ראש השנה, ואילו כאן היא מיוחסת לשמיני עצרת. הוזהר מיישב זאת.

כי לפי דבעשיית הוא בחינת שמאלו תחת לראשי¹¹⁷ מזה נמשך חרדה ויראה להיות גילו ברעדה¹¹⁸ ובסוכות לפי שהוא בחינת ימינו תחבנקי ע"כ הוא בחי' שוש אשיש¹¹⁹ ושמחה

שהרי בעשרת ימי תשובה האדם עומד בבחינת "שמאלו תחת לראשי", ומכאן נמשכות חרדה ויראה, כך ש"גילו ברעדה"; ואילו בסוכות, מאחר שהוא בבחינת "וימינו תחבנקי", הוא בבחינת "שוש אשיש" ושמחה.

בעשרת ימי תשובה יד שמאל של ה', מידת הגבורה, מונחת תחת ראשו, ולכן השמחה הפנימית מעורבת ברעדה: "גילו ברעדה". בסוכות יד ימין שלו, מידת החסד, מחבקת אותו, ולכן השמחה מתגלה כשמחה גלויה.

אמנם שמיני עצרת דהא כדין זיווגא דגופא הוא בחי' תפארת וכולל חו"ג שהן תריין דרועין וכמ"ש בזהר תרומה (קע"ה ב')

אבל בשמיני עצרת, שאז הוא "זיווגא דגופא", זו בחינת תפארת הכוללת חסד וגבורה, שהן שתי הזרועות, ככתוב בזהר, תרומה (קע"ה ע"ב),

בשמיני עצרת מתרחש זיווג עמוק יותר, בבחינת תפארת, "הגוף", הכולל את שתי הזרועות — חסד וגבורה.

דאחיד להאי ואחיד להאי וע"כ מצד היותו כולל ב' הבחיי יחד השמחה היא בחיי גילה כו' כענין וכל הלכבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך וכנ"ל

ה"אחיד להאי ואחיד להאי" — אוחז בזו ואוחז בזו. לכן, מפני שהוא כולל את שתי הבחינות יחד, השמחה היא בחינת גילה וכו', בדומה ל"וכל הלכבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך", כנזכר לעיל

מפני שתפארת מחזיקה את שני הצדדים יחד, שמחת שמיני עצרת היא גילה הכוללת גם יראה: הלב ירא והפנימיות שרה. לכן הגילה בראש השנה נובעת מיראה לבדה, ואילו בשמיני עצרת היא כוללת יראה ואהבה יחד

(ועיין בזהר ח"א ס"ד ב' ¹²⁰ מענין ביום השע"צ ודף ר"ח ב' ובסוף ח"א סס"י כ"ד וכ"ה. ח"ב קל"ה א' ח"ג צ"ו ב' ק"ד ב' רנ"ט ב' וד' רי"ד ע"ב): ¹²¹

ראו בזוהר, חלק א, ס"ד ע"ב, בענין "ביום השמיני עצרת", ובדף ר"ח ע"ב; ובסוף חלק א, סימנים כ"ד וכ"ה; חלק ב, קל"ה (ע"א; חלק ג, צ"ו ע"ב, ק"ד ע"ב, רנ"ט ע"ב, ורי"ד ע"ב)

האדמו"ר הזקן מונה מקומות נוספים בזוהר העוסקים בשמיני עצרת ובנושאים הללו

קטע 5 • 101-16

קיצור

10 קיצור ע"פ ביום השמע"צ כו' ובכל המועדים

קיצור על הפסוק "ביום השמיני עצרת" וכו', הפותח במילים "ובכל המועדים"

כאן מתחיל קיצור של המאמר, המציג בקצרה את עיקרי הדברים ומוסיף עליהם כמה נקודות

11 (א) פירוש בן חכם ישמח אב ¹²² כשהבן מבין שההסתר שאביו מסתיר א"ע ממנו הוא רק בכדי שיחפשנו.

פירוש "בן חכם ישמח אב": כשהבן מבין שההסתר שבו אביו מסתיר את עצמו ממנו נועד רק לכך שיחפש אותו (א)

סעיף (1) חוזר למשל: הבן החכם מבין שאביו מסתיר את עצמו רק כדי שהבן יחפש אותו

וזהו בכסא ר"ה ¹²³ יום הדין והוא ענין הנסירה בר"ה ¹²⁴ שהוא הסתלקות פנימיות המוחין ¹²⁵ מהמדות.

אבל כוונת ההתכסות בשביל ליום חגנו הוא הגילוי בחג הסוכות

וזהו "בכסה" — ראש השנה, יום הדין. זהו ענין הנסירה בראש השנה, שבה מסתלקת פנימיות המוחין מן המידות. אך מטרת ההתכסות, "ליום חגנו", היא הגילוי בחג הסוכות

הקיצור מוסיף את המונח הקבלי "נסירה" בראש השנה, כאשר המוחין הפנימיים מסתלקים מן המידות של ז"א. הסתלקות זו היא ההסתר, ותכליתה היא הגילוי של סוכות

והיינו ע"י שמחפשים ומבקשים פניו בעשיית וזהו ישמח אב שמביאים שמחה בהקב"ה כמ"ש חג להי.¹²⁶

והגילוי נעשה על ידי שמחפשים ומבקשים את פניו בעשרת ימי תשובה. וזהו "ישמח אב": שאנו מביאים שמחה להקדוש ברוך הוא, ככתוב "חג להי".

הגילוי בא באמצעות חיפוש ובקשת פני ה' בעשרת ימי תשובה. זו השמחה שאנו מביאים ל"אב" — "חג להי".

ועל דרך זה נאמר וחכיתי לה' המסתיר פניו¹²⁷ מבית יעקב: (ב) והגורם להסתיר הוא בחינת עוונותיכם מבדילים¹²⁸ שלגבי בחי' הגילוי מפנימיות זהו מסך מבדיל וכעין משארז"ל בענין אור שנברא¹²⁹ ביום ראשון וכיון שנסתכל במעשה כו'

ובדרך זו נאמר: "וחיכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב". (ב) הגורם להסתיר הוא בחינת "עוונותיכם מבדילים": ביחס לגילוי מן הפנימיות, העוונות הם מסך מבדיל. הדבר דומה למה שאמרו רבותינו ז"ל על האור שנברא ביום הראשון: כשצפה במעשי הדורות וכו',

דברי ישעיהו "וחיכיתי לה' המסתיר פניו" מבטאים את אותה המתנה וחיפוש. סעיף (2): החטא הוא מסך החוסם את גילוי הפנימיות בלבד, בדומה לאור הבריאה של היום הראשון, שה' גנו כשראה שהרשעים ינצלו אותו לרעה.

עמד וגנזו מהן ומעין זה יובן בגילוי פנימיות. שצ"ל ע"ד פנים בפנים¹³⁰ דבר שגם באדם יש חיצוניות ופנימיות.

עמד וגנזו מהם. וכעין זה אפשר להבין את גילוי הפנימיות: הוא צריך להיות בדרך של "פנים בפנים דיכרי", שכן גם באדם יש חיצוניות ופנימיות.

כמו שהאור ההוא נגנז ולא נעלם, כך גם האור הפנימי מוסתר בגלל החטא. "פנים בפנים" מלמד שגם באדם יש פנימיות וחיצוניות, והפנימיות של ה' עונה לפנימיות האדם.

12 והיינו אפילו בועשה טוב וזהו ההפרש בין בחי' וכל ברח' לך תכרע¹³¹ שאינו אלא בחינת הודאה.

, וזהו אפילו ב"עשה טוב". וזה ההבדל בין "וכל ברח' לך תכרע", שאינה אלא בחינת הודאה

.הקיצור ממשיך: ההבחנה בין חיצוניות לפנימיות קיימת גם בעשיית הטוב. כריעה היא הודאה בלבד

וכורע על ברכיו שהן לבר מגופא. ובין וכל קומה לפניך תשתחוה. שכופף קומתו וראשו ששם מקור הדעת.

והוא כורע על ברכיו, שהן מחוץ לגוף; לבין "וכל קומה לפניך תשתחוה", שבה הוא כופף את קומתו ואת ראשו, שבו מקור הדעת.

.בכריעה מתכופפות רק הברכיים, שהן "מחוץ לגוף"; בהשתחוואה מתכופפים הקומה והראש, מקום מקור הדעת, ולכן האדם כולו נכנע

ועדייז ארז"ל שאין השכינה שורה אלא על בעלי קומה¹³² המכוון שיהיה בו בגילוי כל ע"ס שבנפש בבחינת וכל קומה לפניך תשתחוה: (ג) וזהו סדר העבודה שמראש השנה עד יום הכפורים לעלות מבחינת כריעה לבחינת השתחואה.

וכך אמרו רבותינו ז"ל שהשכינה אינה שורה אלא על בעלי קומה. הכוונה היא שכל עשר הספירות שבנפש יתגלו בו, בבחינת "וכל קומה לפניך תשתחוה". (ג) וזהו סדר העבודה מראש השנה ועד יום הכיפורים: לעלות מבחינת כריעה לבחינת השתחואה.

דברי חכמינו שהשכינה שורה רק על בעלי קומה נדרשים כאן מבחינה רוחנית: מדובר באדם שכל עשר כוחות נפשו מתגלים בו וכולם משתחוים לה'. סעיף (3) חוזר על כך שימי ראש השנה עד יום הכיפורים מעלים אותנו מכריעה להשתחואה

וזהו ענין השתחואות שבסדר עבודה במוסף דיום הכפורים ועייז נמשך יאר ה' פניו אליך.¹³³ לפני הוי"ה תטהרו¹³⁴ פנימיות שם הוי"ה.

וזהו ענין ההשתחואות שבסדר העבודה במוסף של יום הכיפורים; ועל ידי כך נמשכת "יאר ה' פניו אליך". "לפני הוי"ה תטהרו" — פנימיות שם הוי"ה.

הקיצור מוסיף שזו הסיבה שבעבודת הכוהן הגדול במוסף של יום הכיפורים יש השתחואות מלאות. באמצעות נמשכת הארת פניו של ה', והפסוק "לפני הוי"ה תטהרו" מתייחס לפנימיות שם הוי"ה.

13 וזהו ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר זה הקב"ה¹³⁵ כו' וגם עץ הדר בחי' האדם עץ השדה.¹³⁶ וזהו "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר": זהו הקב"ה וכו'; וגם "עץ הדר" הוא בחינת "האדם עץ השדה".

הקיצור חוזר ומבאר את ארבעת המינים: "פרי עץ הדר" רומז לה', והעץ הוא ה"אדם" שהוא "עץ השדה" — עץ החיים.

ופרי עץ הוא מקור נשמות הצדיקים שהוא בחינת הדר באילנו והלולב לו לב בחינת צור לכבי וחלקי אלקים לעולם¹³⁷ וגם זאת קומתך דמתה לתמר¹³⁸ בחינת וכל קומה לפניך תשתחוה.

"פרי עץ" הוא מקור נשמות הצדיקים, שהוא בחינת "הדר באילנו". והלולב — "לו לב", בחינת "צור לכבי וחלקי אלקים לעולם". וכן "זאת קומתך דמתה לתמר" היא בחינת "וכל קומה לפניך תשתחוה".

נוסף כאן שהפרי, "הדר באילנו", הוא מקור נשמות הצדיקים. הלולב הוא "לו לב", וצורתו הגבוהה והזקופה, כמו התמר שבפסוק "זאת קומתך דמתה לתמר", מייצגת את הקומה כולה המשתחוה לה'.

ושמחתם לפני¹³⁹ ה' השמחה עיי גילוי המוחין חב"ד כו' כי בן חכם ישמח אב¹⁴⁰ שגם מוחין דאבא באים בגילוי כו'. וזהו ושמחתם כמו בהשכיל שכל חדש מתמלא תענוג ושמחה:¹⁴¹

"ושמחתם לפני ה'" — השמחה באה על ידי גילוי המוחין, חכמה, בינה ודעת וכו', כי "בן חכם ישמח אב": שגם המוחין דאבא באים לידי גילוי וכו'. וזהו "ושמחתם", כמו שכאשר משיגים שכל חדש מתמלאים תענוג ושמחה.

שמחת סוכות באה מגילוי המוחין — חכמה, בינה ודעת. "בן חכם ישמח אב" פירושו שגם המוחין דאבא, חכמה, מתגלים; וכשאדם משיג רעיון חדש הוא מתמלא תמיד תענוג ושמחה.

14 (ד) אך ביום השמיני עצרת¹⁴² שהוא שמחת תורה היינו שמאיר בחיי כתר תורה שהוא למעלה מהמוחין

אך "ביום השמיני עצרת", שהוא שמחת תורה, היינו שמאיר בחינת כתר תורה, שלמעלה מהמוחין (4)

נקודה (4): בשמיני עצרת, שמחת תורה, מאיר כתר תורה — בחינה שלמעלה מהמוחין שהתגלו בסוכות

כמו גלגלתא דחפיא על מוחא עיי שהוא מבחינה שלמעלה מהשכל המושג. עמ"ש בביאור ע"פ אני הי אלקיכם דפרשת ציצית.¹⁴³

כמו גלגלתא החופפת על המוח, מפני שהיא מבחינה שלמעלה מהשכל המושג. עיין במה שכתוב בביאור על הפסוק "אני הי אלקיכם" שבפרשת ציצית.

הכתר נמשל לגלגלתא המקיפה את המוח: הוא למעלה מן השכל המושג ועוטף אותו מלמעלה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר על הפסוק האחרון שבפרשת ציצית.

15 וזהו וירם קרן.¹⁴⁴ ואזי עצרת תהיה לכם כניסת ואסיפת המוחין תחת גלגלתא וכתר החופף עליהם

בבחי בטל רצונך^{145, 146} לגמרי.

וזהו "וירם קרן". ואזי "עצרת תהיה לכם": כניסת המוחין ואסיפתם תחת הגלגלתא והכתר החופף עליהם, בבחינת "בטל רצונך" לגמרי.

זוהי ההרמה של "וירם קרן". "עצרת" נדרשת מלשון אסיפה: אסיפת המוחין תחת הגלגלתא, הכתר החופף עליהם, מתוך ביטול גמור של הרצון העצמי.

ועמ"ש בד"ה את שבתותי תשמרו בענין כתר לשון כתר לי זעיר.¹⁴⁷ ומ"ש סד"ה וידבר כו' במדבר סיני.^{148, 149}

ועיין גם במה שכתוב במאמר המתחיל "את שבתותי תשמרו" בעניין כתר, מלשון "כתר לי זעיר"; ובמה שכתוב בסוף המאמר, המתחיל "וידבר וגו' במדבר סיני"

מובאים כאן שני מאמרים: האחד מסביר את כתר באמצעות המילה הארמית "כתר", שפירושה המתן, כמו "כתר לי זעיר" — המתן לי מעט; והאחר, הפותח בתחילת ספר במדבר, עוסק במפקד

בענין שאו את ראש כו' לגלגלתם¹⁵⁰ מבן עשרים שנה¹⁵¹ כו' ע"ש ופ"י עצרת שנקלטת ומסתתרת השמחה בתוך בחי אימת עול מלכות שמים עד שאין השמחה נקרא

בעניין "שאו את ראש וגו' לגלגלתם מבן עשרים שנה וגו'", עיין שם. ופירוש "עצרת" הוא שהשמחה נקלטת ומסתתרת בתוך בחינת אימת עול מלכות שמים, עד שהשמחה נקראת

במפקד נמנו בני ישראל "לגלגלתם", והמאמר דורש זאת על הגלגלתא, הכתר, ועל רצון הי שלמעלה מן ההבנה. הקיצור מוסיף ש"עצרת" פירושה שהשמחה נקלטת ומסתתרת בתוך יראת קבלת מלכות שמים.

אלא בשם גילה ע"ד וכל הלבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו ועמ"ש מזה בד"ה וידעת היום והשבות.¹⁵²

רק בשם "גילה", על דרך "וכל הלבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו". ועיין גם במה שכתוב על כך במאמר המתחיל "וידעת היום והשבות".

לכן שמחת שמיני עצרת נקראת "גילה" — שמחה פנימית: הלב ירא ואילו פנימיות האדם שרה. מובא שוב המאמר על "וידעת היום"

16 ואפ"ל מר"ה עד שמע"צ הוא ג' כתר. היינו בר"ה אמרו לפני מלכיות^{153, 154} זהו המשכת כתר מלכות.

ואפשר לומר שמראש השנה עד שמיני עצרת יש שלושה כתרים. כלומר, בראש השנה אומרים "אמרו לפני מלכיות" — זוהי המשכת כתר מלכות.

הצעה חדשה: התקופה מראש השנה ועד שמיני עצרת מקבילה לשלושת הכתרים שבמשנה. בראש השנה ה' אומר: "אמרו לפני מלכיות", ולכן ראש השנה ממשיך את כתר המלכות.

וביוהכ"פ כתר כהונה שנכנס הכה"ג לפני ולפנים¹⁵⁵ וממשיך להיות וכל קומה לפניך תששחוה. ועליות הנשמות ע"ד בהעלותך את הנרות¹⁵⁶ אל מול פני כו'

וביום הכיפורים — כתר כהונה, כי הכהן הגדול נכנס לפני ולפנים וממשיך את הבחינה של "וכל קומה לפניך תששחוה". ועליות הנשמות הן על דרך "בהעלותך את הנרות אל מול פני וגו'";

יום הכיפורים הוא כתר כהונה: הכהן הגדול נכנס לקודש הקודשים וממשיך את ההשתחויה של "כל קומה". הנשמות עולות לאחר מכן, בדומה לנרות המנורה שהכהן מעלה.

ואח"כ כתר תורה בשמע"צ הוא ההמשכה מלמעלה למטה. וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה¹⁵⁷ בחינת כתר שם טוב.

ואחר כך כתר תורה בשמיני עצרת, והוא ההמשכה מלמעלה למטה. ו"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" — בחינת כתר שם טוב.

שמיני עצרת הוא כתר תורה, הממשיך מלמעלה למטה. מכיוון ש"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה", התורה המביאה לעשיית מצוות ממשיכה את הכתר הרביעי — כתר שם טוב.

ויש להעיר לענין שלשה כתרים הן¹⁵⁸ כו' וכתר שם טוב מעין מה שנתבאר בד"ה מי מנה¹⁵⁹ כו' גבי פי' רובע ישראל:¹⁶⁰

ויש להעיר בענין "שלושה כתרים הם וגו'" וכתר שם טוב, שהוא בדומה למה שנתבאר במאמר המתחיל "מי מנה וגו'" בענין פירוש "רובע ישראל":

במשנה נאמר שיש שלושה כתרים, ואילו כתר שם טוב עולה על כולם. אדמו"ר הזקן מציין הקבלה למאמר על "מי מנה... רובע ישראל", שבו גם כן יש מרכיב רביעי העולה על שלושה.

בעבודה

לבקש את "פניו" של ה' בימי הדין באמצעות תשובה העוקרת את הרצון לחטוא, ולא להסתפק בהכרה בו, אלא להשתחוות לפניו בכל העצמיות והרצון; לאחר מכן לשאת אל תוך השנה כולה את קבלת מלכותו, הנאספת בשמיני עצרת באמצעות התורה, ולקיים את המצוות באהבה וברצון, ובשמחה הכלולה ביראה.

שאלות לשיחה

1. כיצד משל האב המסתתר מבנו החכם משנה את האופן שבו אפשר לחוות את רצינותו של ראש השנה?
2. מדוע חטא יכול להסתיר את פנימיותו של ה', אך לא את החיות החיצונית המקיימת כל נברא?
3. מה ההבדל בין הכרה בכך ש"אין עוד מלבדו" לבין השתחוואת הרצון כולו אליו, וכיצד אתה רואה כל אחת מהן בתפילתך?
4. מדוע שמחת שמיני עצרת, הנעלית משמחת סוכות, מתוארת כגילה פנימית ולא כשמחה גלויה?
5. כיצד הקריאה של "עצרת" כ"התכנסות" לשנה כולה מעצבת את האופן שבו יוצאים מתקופת החגים?

הערות

פסקה 1

1 ביום השמיני עצרת

הערות הרבי למאמר מפנות את הקורא לספר המאמרים אתהלך לאזניא, שבו מופיע מאמר קשור.

הערות קה"ת

ראה בהערות וצינונים מכ"ק אדמו"ר ללקו"ת כאן מציין לסה"מ אתהלך לאזניא ע"נב. ובסה"מ הנ"ל ע"י רסג מציין "ראה בלקו"ת ד"ה זה (פא, ד) בתוספת ביאור הערות וכו'". וע"פ המבואר ברשימת המאמרים שבסו"ס מאמרי אדה"ז הקצרים ע"י תריט הערה 100 — מאמר זה אולי משנת תקנ"ח. קיצורים וביאור נדפסו באוה"ת שמע"צ כרך ה ע"י ב'קנה. שם נתבארו הענינים שמובאים בסה"מ אתהלך הנ"ל. בכמה מקומות מצוין לד"ה זה בשם "ביום השמע"צ בן חכם ישמח אב". וראה ההתחלה בסה"מ אתהלך שם.

2 ביום השמיני עצרת

צינוי התורה על היום השמיני שלאחר שבעת ימי סוכות. המאמר כולו מסביר מדוע יום זה נקרא עצרת, כלומר כינוס.

במדבר כ"ט:35 ליה"פ Numbers 29:35

ביום השמיני עצרת תהיה לכם כְּלִמְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

במדבר כט, לה.

3 ועשית פסח לה"א

הצינוי לחוג את הפסח "לה" אלקיך". אדמו"ר הזקן מוה"ר את לשונו ללשון שנאמרה בסוכות.

דברים ט"ז:1 א"י Deuteronomy 16:1

שְׁמֹר אֶת־חֹדֶשׁ הָאָבִיב וַעֲשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרָיִם לָיְלָה:

Observe the month of Abib, and keep the passover unto the L-RD thy G-d; for in the month of Abib the L-RD thy G-d brought thee forth out of Egypt by night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

דברים טז, א.

4 ועשית חג שבועות לה' אלקיך

הצינוי לחוג את חג השבועות "לה" אלקיך". שוב באמצעות הפועל "ועשית", בניגוד לפסוק על סוכות.

דברים ט"ז:10 י"י Deuteronomy 16:10

וַעֲשִׂיתָ חֹג שָׁבֻעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסֵּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן כַּאֲשֶׁר יִצְרָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ:

And thou shalt keep the feast of weeks unto the L-RD thy G-d after the measure of the freewill-offering of thy hand, which thou shalt give, according as the L-RD thy G-d blesseth thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

5 וחגותם אותו חג לה'

בפרשת אמור נאמר שיש לחגוג את סוכות "חג לה'". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כהבאת שמחת החג לה' עצמו.

ויקרא כ"ג:41 מ"א Leviticus 23:41

וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חֹג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים בְּשָׁנָה חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַחֲגוּ אֹתוֹ:

And ye shall keep it a feast unto the L-RD seven days in the year; it is a statute for ever in your generations; ye shall keep it in the seventh month.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

ויקרא כג, מא.

6 ואין שמחה אלא ביין

התלמוד מלמד שבזמן שביית המקדש היה קיים לא הייתה שמחה אלא בבשר, וכיום אין שמחה אלא ביין. המאמר נעזר בכך כדי לקשר בין שמחה ל"יין" המשמח את ה'.

פסחים ק"ט א:5 ה"א Pesachim 109a:5

תַּנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא אוֹמֵר: בְּזֶמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם אֵין שְׂמִיחָה אֶלָּא בְּבָשָׂר, שְׁנֵאֲמַר: "וּבְחֹמֶת שְׁלָמִים וְאֶכְלֶתָ שֶׁם וְשִׂמְחָתָ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ", וְעַכְשִׁיו שְׂאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם, אֵין שְׂמִיחָה אֶלָּא בַּיַּיִן, שְׁנֵאֲמַר: "וַיַּיֵּן יִשְׁמַח לִבִּי אֲנֹשׁ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערות קה"ת

פסחים קט, א.

7 המשמח אלקים ואנשים

במשל של יותם מדברת הגפן על היין שלה, "המשמח אלקים ואנשים". המאמר רואה בכך רמז לכך ששמחה יכולה להגיע גם אל ה'.

שופטים ט"ג:13 Judges 9:13

וַתֹּאמֶר לָהֶם הַגֶּפֶן הַחֲדָלְתִּי אֶת־תִּירוֹשִׁי הַמְשַׁמֵּחַ אֱלֹקִים וְאָנָשִׁים וְהִלַּכְתִּי לְנוּעַ עַל־הָעֵצִים:

And the vine said unto them: Should I leave my wine, which cheereth G-d and man, and go to hold sway over the trees?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערות קה"ת

שופטים ט, יג.

8 שאין לו דמות הגוף

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערות קה"ת

תפלת יגדל.

9 ע"פ שוש אשיר

המאמר הזה מבחין בין שמחה, שמחה המתגלה בגלוי (שמחת סוכות), לבין גילה, שמחה שעודנה נסתרת בתוך הלב ומכוסה ברעדה (שמחת ראש השנה). הוא הרקע להבנה כיצד אפשר לדבר על שמחה בה', ולניגוד שבסוף המאמר בין שמחה לגילה.

הערות קה"ת

ואנכי הסתר אסתיר

בפרשת וילך אומר ה' שיסתיר את פניו. המאמר מסביר שההסתר אינו תכלית לעצמו, אלא מוליך לגילוי גדול יותר.

דברים ל"א:18 Deuteronomy 31:18

וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל-הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל-אֱלֹקִים אֲחֵרִים:

And I will surely hide My face in that day for all the evil which they shall have wrought, in that they are turned unto other gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לא, יח.

אלא שכדי שיבקש פניו

אור התורה על וילך מצטט את השורה הזאת ומציין שלכאורה היא הולכת בעקבות הפסוק "לך אמר לבי בקשו פניי". ההערה מפנה גם לדיון קשור באור התורה על נ"ך.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת פ' וילך ע' א'תנו ושם מציין ע"ז "נ" ע"ד מ"ש לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש". וראה באוה"ת נ"ך ב ע' תתקכב.

פסקה 3

למילים האלה Deuteronomy 31:18 הערת קה"ת מפנה ל

דברים ל"א:18 Deuteronomy 31:18

וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל-הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל-אֱלֹקִים אֲחֵרִים:

And I will surely hide My face in that day for all the evil which they shall have wrought, in that they are turned unto other gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ועבד הלוי הוא

"ועבד הלוי הוא". אדמו"ר הזקן קושר את המילה "הוא" לממד הנסתר של ה', הקשור ליין המשמח

במדבר י"ח:23 Numbers 18:23

וְעֶבֶד הַלֵּוִי הוּא אֶת-עֲבֹדַת אֱהֵל מוֹעֵד וְהֵם יֵשְׂאוּ עוֹנֶם חֶטְת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה:

But the Levites alone shall do the service of the tent of meeting, and they shall bear their iniquity; it shall be a statute for ever throughout your generations, and among the children of Israel they shall have no inheritance.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יח, כג.

יין המשמח אלקים ואנשים

היין "המשמח אלקים ואנשים", המזוהה כאן עם המדרגה הנסגרת שממנה באה השמחה

שופטים ט"ז:13 Judges 9:13

וְתֹאמַר לָהֶם הַגִּפֶּן הַחֲדָלְתִּי אֶת־תִּירוֹשִׁי הַמְּשַׁמֵּחַ אֱלֹקִים וְאָנָשִׁים וְהִלְכְתִּי לְנוּעַ עַל־הָעֵצִים:

And the vine said unto them: Should I leave my wine, which cheereth G-d and man, and go to hold sway over the trees?

לעיל מז, א ואילך.

וגבי פורים בפני רננו צדיקים

מאמר לפורים בתורה אור העוסק אף הוא בשמחה בה'. אדמו"ר הזקן מפנה אליו כעיסוק מקביל בשאלה המתעוררת כאן

הערת קה"ת

תו"א צט, ג.

בן חכם ישמח אב

"בן חכם ישמח אב". אדמו"ר הזקן בונה על הפסוק הזה את משל האב המסתתר מבנו

משלי י"א:1 Proverbs 10:1

מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן חָכָם יִשְׂמַח־אָב וּבֶן כְּסִיל תוֹגַת אִמּוֹ:

The proverbs of Solomon. A wise son maketh a glad father; but a foolish son is the grief of his mother.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי י, א.

פני עדי"מ אב שרוצה להבין

מאמר שם מפנה לקטע זה ולמשל האב המסתתר כדי לבחון את חכמת בנו

הערת קה"ת

בסה"מ עזר"ת ע' ט מציין לכאן. וראה בסה"מ תרס"ו ע' רמח המשל בארוכה.

בכסה ליום חגנו

"תקעו בחודש שופר, בכסה ליום חגנו". חז"ל מיישמים זאת בראש השנה, כשהירח מכוסה; כאן ההסתר הוא של ה', ותכליתו "יום חגנו" — סוכות

תהילים פ"א:4 Psalms 81:4

תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בְּכֶסֶה לַיּוֹם חֲגֵנוּ:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פא, ד.

בפסוק נאמר שהבן מחפש "חיפוש". הביטוי משמש לתיאור החיפוש החרוץ של הבן אחר אביו המסתתר

תהילים ס"ד:7 Psalms 64:7

יִחְפְּשׁוּ־עוֹלֹת תִּמְנוּ חֶפֶז מְחַפֵּשׁ וְקָרַב אִישׁ לִלְב עֵמֶק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

ר"ה הוא יום הדין ומשפט לאלקי יעקב

"כי חק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב" — הפסוק הבא אחרי הפסוק על השופר. אדמו"ר הזקן מפרש אותו כמשפט הנוגע להשראת ה' ביעקב

תהילים ח"א:5 Psalms 81:5

כִּי חֶק לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב:

For it is a statute for Israel, an ordinance of the G-d of Jacob.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ר"ה טז, רע"א. תהלים פא, ה.

אך יש בי בחי'

ההערה מפנה לדיון מקביל באור התורה על בשלח, על שתי הבחינות — החיצונית והפנימית — המשיבות לשאלה כיצד עוון יכול להפריד.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בשלח ע' תקכא.

26

פסוקה 5

27

מלא כל הארץ כבודו

שבח המלאכים: "מלא כל הארץ כבודו". כאן הוא מוכיח שאורו החיצוני של ה', המחיה את הכול, ממלא את הכול ואינו יכול להסתתר

ישעיהו ו':ג: Isaiah 6:3

וְקָרָא זֶה אֶל־זֶה וַאֲמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מְלֵא כָל־הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

And one called unto another, and said: Holy, holy, holy, is the L-RD of hosts; The whole earth is full of His glory.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י ו, ג.

28

ומלכותו בכל משלה

"ומלכותו בכל משלה". החיצוניות של מלכות, המקיימת את כל הבריאה, מגיעה לכל דבר ללא יוצא מן הכלל.

תהילים ק"ג:י"ט Psalms 103:19

ה' בִּשְׁמַיִם הָכִין כִּסְאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל מַשְׁלָה:

The L-RD hath established His throne in the heavens; And His kingdom ruleth over all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קג, יט.

29

עוונותיכם מבדילים ביניכם

"עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". אדמו"ר הזקן מגביל את ההפרדה לאורו הפנימי של ה'

ישעיהו נ"ט:ב' Isaiah 59:2

כִּי אִם־עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטָּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִפְּנֵי מִשְׁמוֹעַ:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will not hear.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30

ע"פ ועשית ציץ

המאמר על הציץ בתורה אור עוסק ב"מחיצת הברזל" המפרידה בין ישראל לאביהם שבשמים, המקבילה להפרדה שהעוון גורם לאורו הפנימי של ה'

הערת קה"ת

תו"א פג, א.

31

פנים בפנים

"פנים בפנים דיבר ה' עמכם". הפסוק משמש להראות שפניו הפנימיות של ה' מקבילות לפנים הפנימיות של האדם.

דברים ה':ד' Deuteronomy 5:4

פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹךְ הָאֵשׁ:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21

יאר ה' פניו אליך

הפסוק השני בברכת כהנים, "יאר ה' פניו אליך". המאמר מפרש אותו כגילוי רצונו וטובו של ה' לאחר הסליחה

במדבר ו':כ"ה Numbers 6:25

יְאֹר הַיָּהּ HAVAYAH פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַן:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כה.

22

ישא ה' פניו אליך

הפסוק השלישי בברכת כהנים, "ישא ה' פניו אליך". אדמו"ר הזקן מפרש "ישא" כהסתלקות, שתכליתה "אליך" — הגילוי שיבוא לאחר מכן

במדבר ו':כ"ו Numbers 6:26

יִשָּׂא הַיָּהּ HAVAYAH פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לָךְ שְׁלוֹם:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כו.

23

ודף סי' ע"ב

קטע נוסף בוזהר שהמאמר עצמו מצטט כאן, באותו נושא

ספר זוהר, נח א':י"ב-ד':כ"ג Zohar, Noah 1:12-4:23

פסוקה 4

24

עוונותיכם מבדילים ביניכם

"עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". המאמר מציין זאת כסיבה להסתת, ואז שואל כיצד הדבר אפשרי

ישעיהו נ"ט:ב' Isaiah 59:2

כִּי אִם־עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּילִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטָּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִפְּנֵי מִשְׁמוֹעַ:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will not hear.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, ב.

25

גם חשך לא יחשיך

"גם חושך לא יחשיך ממך; לילה כיום יאיר; כחשכה כאורה". הפסוק מחדד את השאלה: אם חושך אינו מסתיר דבר מפני ה', כיצד עוון יכול להפריד

תהילים קל"ט:י"ב Psalms 139:12

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָ וַלֵּילָה כְּיוֹם יֵאִיר כַּחֲשִׁכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the midst of the fire—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

דברים ה, ד.

32 כי פנו אלי עורף

"כי פנו אלי עורף ולא פנים". הפסוק מדגים את החיצוניות ביחסו של האדם להי.

ירמיהו ב': כ"ז Jeremiah 2:27

אֲמַרִים לְעֵץ אָבִי אֶתָּה וְלֶאֱכָן אֶת יִלְדֹתֵנוּ כִּי־פָנּוּ אֵלַי עֶרְף וְלֹא פָנִים וְכָעַת יָרְעֲתָם יֹאמְרוּ קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

Who say to a stock: 'Thou art my father', and to a stone: 'Thou hast brought us forth', for they have turned their back unto Me, and not their face; but in the time of their trouble they will say: 'Arise, and save us.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

ירמ' ב, כז.

33 כל ברוך לך תכרע

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

תפלת נשמת.

34 "קרב איש ולב עמוק". הביטוי משמש לתיאור עומק הלב שאליו אין מגיעה קבלת ה' אצל אנשים מסוימים.

תהילים ס"ד: 7 Psalms 64:7

יִחַפְּשׁוּ־עוֹלֹת תִּמְנוּ חָפֶשׁ מְחַפֵּשׁ וְקָרֵב אִישׁ לִב עֲמֹק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 ותורת ה' להיות חפצו

"כי אם בתורת ה' חפצו". הפסוק מתאר מי שכל רצונו נתון לתורת ה' ולעבודתו.

תהילים א': 2 Psalms 1:2

כִּי אִם־בְּתוֹרַת ה' חֲפָצוֹ וּבְתוֹרַתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה:

But his delight is in the law of the L-RD; and in His law doth he meditate day and night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 שאין עוד מלבדו

"אין עוד מלבדו". זהו תוכנה של ההודאה שאליה מגיעים בקריאת שמע

דברים ד': ל"ה Deuteronomy 4:35

אֶתָּה הָרָאָה לְדַעַת כִּי הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבָדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 וכולא קמי' כלא חשיב

דברי הוזהר שהכול נחשב לפניו כאין. כאן זהו תוכן הדברים שהאדם מודה

בהם, בלי שעדיין השתנה בעקבותיהם.

זח"א יא, בבא Zohar I, 11b

הערת קה"ת

זח"א יא, ב.

38 והיינו בהיכל ההוד שהוא בחיי הודאה

ההערה מפנה לשם לדיון מקביל בהיכל הוד ככחינת הודאה

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרס"ח ע' קנב. סה"מ תרפ"ד ע' רפא. סה"מ תשי"ט ע' קט.

39 שכורע . . לבר מגופא

ההערה מפנה להערת שוליים שם על כריעת הברכיים, שהן "מחוץ לגוף", כהתמסרות פחותה מהשתחויה מלאה

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ה ע' 212 הערה 45.

40 ברבות וירא פניו

אור התורה מצטט את המדרש המובא כאן: על "נשתחוה ונשובה אליכם" נאמר שהכול בא בזכות ההשתחויה, והתורה ניתנה בזכות ההשתחויה בלבד, כמו שנאמר "והשתחוה מרחוק"

הערת קה"ת

"ע"פ ונשתחוה ונשובה אליכם כו' הכל בזכות השתחואה כו' התורה לא ניתנה אלא בזכות השתחואה שנאמר והשתחיתם מרחק כו'" — אוה"ת פי' תרומה ע' איתכו. נזכר גם לעיל ר"ה נח, א.

41 סד"ה והיה ביום ההוא

שם מוסברת ההשתחויה כביטול: כאשר השופר גדול של העתיד יגלה את מקור כל הפנימיות, גם הנשמות האובדות ב"אשור ומצרים" יבואו וישתחוו להי.

הערת קה"ת

לעיל ר"ה ס, א.

42 "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול... והשתחוו להי". זהו נושא המאמר שעליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין ההשתחויה

ישעיהו כ"ז: 13 Isaiah 27:13

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהִנְדָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַהִי בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:

And it shall come to pass in that day, That a great horn shall be blown; And they shall come that were lost in the land of Assyria, And they that were dispersed in the land of Egypt; And they shall worship the L-RD in the holy mountain at Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 וסד"ה והיה מידי חדש

המאמר מסביר שנשמות עולות ללא הרף ממדרגה למדרגה, "מדי חודש בחודשו", ושכל עלייה באה באמצעות שירה; בסופו נדונה ההנעה "להשתחוות לפניו".

הערת קה"ת

לקמן ברכה צח, א.

44 והיה מדי חדש ... להשתחוות לפני

"מדי חודש בחודשו... יבוא כל בשר להשתחוות לפני". גם פסוק זה נידון במאמר שאליו מפנים כאן.

ישעיהו ס"ו:כ"ג Isaiah 66:23

וְהָיָה מִדִּי־חֶדֶשׁ בְּחֶדְשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבַת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֵר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 השתחואה דהיינו בהיכל הנצח

המאמר מצטט את קביעת הוזהר שהשתחוויה היא בנצח, ומעיר שבקטע זה בלקוטי תורה נראה שמדובר בהשתחוויה פנימית, דבר הטעון עיון; ייתכן שהוא קשור לאמור כאן, שנצח הוא ענף החכמה, בחינת ראייה.

הערת קה"ת

ראה בד"ה קול דודי תרס"ח ע' קנח שם מצייין מ"ש דהשתחואה בנצח מוסיף "ונראה בלקרית שם [— הכוונה לכאן] דהיינו השתחואה פנימית כו' וצ"ע. ואפשר זה מקושר עם מ"ש לפני זה דנצח ענף החכמה בחי' ראי' ע"ש.

46 אינו דומה שמיעה לראיה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

מכילתא יתרו יט, ט. פס"ז שלח יג, יח.

47 ויברך אלקים את יום השביעי

ה' בירך את היום השביעי. מכיון שהשבת התברכה והברכה גבוהה מהודאה, מלכות עולה בשבת לנצח.

בראשית ב':ג Genesis 2:3

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת־יְמֵי הַשָּׁבָע וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי כֹן שָׁבַת מְקַלְמֶלְאָתָהּ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ג.

48 ציון במשפט תפדה

"ציון במשפט תפדה". זהו הפסוק שבמאמר עליו מוסבר יתרונה של ברכה על הודאה.

ישעיהו א':כ"ז Isaiah 1:27

צִיּוֹן בַּמִּשְׁפָּט תִּפְדֶּה וְשָׁבְיָהּ בַּצִּדְקָה:

Zion shall be redeemed with justice, And they that return of her with righteousness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

49 באותו תיאור, היכל נצח הוא המקום של השתחוויה. אדמו"ר הוקן מסביר מדוע ההשתחוויה שייכת לנצח.

ספר הוזהר, בראשית ס"ו:צ"ט-ס"ז:ק"י Zohar, Bereshit 66:99-67:110

50 תיאור היכלות הקדושה בוזהר, שבו היכל הוד הוא המקום של כריעת הברך. אדמו"ר הוקן מזהה זאת עם הודאה.

ספר הוזהר, בראשית ס"ה:פ"א-ס"ו:פ"ח Zohar, Bereshit 65:81-66:88

פסקה 6

51 בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית

המאמר על חנוכת הבית דן בטענת המלאכים נגד בריאת האדם ובמעלת הנשמות על המלאכים. סימון העמוד אינו מופיע בספריא, והקטע המצוטט מתחיל בסמוך אליו. שם מוסבר ההבדל בין שני סוגי ההשתחוויה.

הערת קה"ת

לקמן צח, ב.

52 בטל רצונך מפני רצונו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

אבות ב, ד.

53 בטל רצונך מפני רצונו

הוראתו של רבן גמליאל: "בטל רצונך מפני רצונו". היא מגדירה השתחוויה פנימית — רצון הנתון כולו לרצון ה'

משנה אבות ב'ד: Pirkei Avot 2:4

הוא הנה אומר, עשה רצונו כרצונה, כדי שיעשה רצונה כרצונו. בטל רצונה מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונה. הלל אומר, אל תפרש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמע, שסופו להשמע. ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמה לא תפנה:

He used to say: do His will as though it were your will, so that He will do your will as though it were His. Set aside your will in the face of His will, so that he may set aside the will of others for the sake of your will. Hillel said: do not separate yourself from the community, Do not trust in yourself until the day of your death, Do not judge your fellow man until you have reached his place. Do not say something that cannot be ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

54 כותרת מזמור ל', שעל הפסוק הפותח אותו מבוסס המאמר שאליו מצוטט כאן.

תהילים ל':א Psalms 30:1

מזמור שיר־חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד:

A Psalm; a Song at the Dedication of the House; of David.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 7

55 יאר ה' פניו

ברכת כוהנים, "יאר ה' פניו", על גילוי רצונו הפנימי של ה'

במדבר ו':כ"ה Numbers 6:25

יָאֵר הָיָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיְחַנֶּךָ:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 לך אמר לבי בקשו פני

"לך אמר לבי בקשו פני; את פניך ה' אבקש". ההדגשה של "פנים" מצביעה על פנימיותו של ה'.

Psalms 27:8 ח"ח:8

לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש:

In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy face, L-RD, will I seek.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כו, ח.

57 כי עיקר התשובה

פרק כ"ט בתניא עוסק באטימות הלב החוסמת את אור הנפש האלקית ובדרך לשבור אותה; פרק א באיגרת התשובה מגדיר את עיקר התשובה כעויבת החטא בהחלטה איתנה בלב, בדומה ל"חרטה בלב" כאן.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 29:13-14 Tanya, Likkutei Amarim כ"ט:יג-י"ד

ואף שפכר עשה תשובה נכונה, הרי עיקר התשובה – בלב, והלב, יש בו בחינות ומדרגות רבות, והכל לפי מה שהוא אדם, ולפי הזמן והמקום, כידוע ליודעים. ולכן, עכשיו בשעה זו, שרואה בעצמו דלא סליק בקה נהורא דנשמתא, מכלל, שהיום לא נתקבלה תשובתו, ועונותיו מבדילים, או, שרוצים להעלותו לתשובה עילאה יותר, מעומקא דלבא יותר. ולכן אמר דוד: "וְחִטָּאתִי נִגְדִי תְּמִיד".

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תניא פכ"ט. אגה"ת פ"א. אגה"ק סי' י"י.

58 לשוב לכסלה

"לבליתי שוב לכסלה". הביטוי מושאל לתיאור חרטה אמיתית העוקרת את הרצון לחטוא שוב.

Psalms 85:9 ט"ה:9

אשמעה מה ידבר האל ה' כי ידבר שלום אלהים ואל תסידיו ואל לשוב לכסלה:

I will hear what G-d the L-RD will speak; For He will speak peace unto His people, and to His saints; But let them not turn back to folly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 ונגלה כבוד ה'

"ונגלה כבוד ה'". כאן הוא מתאר את הגילוי הבא בעקבות התשובה.

ישעיהו מ"ה:5 Isaiah 40:5

ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מ, ה.

כי רוצה ה' בעמו

"כי רוצה ה' בעמו". הפסוק מבטא את השבת הרצון לאחר המחילה.

Psalms 149:4 ד'4:149 Psalms

כי רוצה ה' בעמו ופאר עניים בישועה:

For the L-RD taketh pleasure in His people; He adorneth the humble with salvation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמט, ד.

61 כל האזרח בישראל ישבו בסוכות

הציור שכל אזרח בישראל ישב בסוכות. "אזרח" נדרש כאור הזורח בלב.

ויקרא כ"ג:42 Leviticus 23:42

בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת:

Ye shall dwell in booths seven days; all that are home-born in Israel shall dwell in booths;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כג, מב.

62 ראה אנכי

הפסוק הפותח מאמר שהאדמו"ר הזקן מפנה אליו, על משמעות "אזרח".

דברים י"א:כ"6 Deuteronomy 11:26

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה:

Behold, I set before you this day a blessing and a curse:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 "משכיל לאיתן האזרחי". ביאורו במקום אחר קושר גם הוא בין "אזרח"

לזריחה.

Psalms 89:1 ט"ז:1 Psalms

משכיל לאיתן האזרחי:

Maschil of Ethan the Ezrahite.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 וצדקה כנחל איתן

"וצדקה כנחל איתן" – הפסוק שבסוף איגרת הקודש, המובא לביאור משמעות "איתן".

עמוס ה':כ"24 Amos 5:24

ויגל כמים משפט וצדקה כנחל איתן:

But let justice well up as waters, And righteousness as a mighty stream.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 פרי עץ הדר זה הקב"ה

המדרש על פרשת אמור דורש את ארבעת המינים כרמזים לה', החל מ"פרי עץ הדר".

ויקרא רבה ל':ט"9 Vayikra Rabbah 30:9

66 פרי עץ הדר הדר באילנו

הקטע מופיע למטה. Sukkah 31b:10-12 המילים כאן מצטטות את

סוכה ל"א ב"י-י"ב Sukkah 31b:10-12

ההוא הדר באילנו משנה לשנה. של אשרה ושל עיר הנדחת. ושל אשרה – פסול? והאמר רבא: לולב של עבודה זרה – לא ישול, ואם

נטל — כֶּשֶׁר. הַכָּא בְּאַשְׁרָה דְּמִשְׁנָה עֲסָקִינוּ, דְּכִתּוּתִי מִיִּכְתֵּת שִׁיעוּרִיהָ.

That means [according to Rabbi Yehudah, a fruit] that dwells ['HaDar'] on its tree from year to year. (Mishnah:) [A Lulav] of a worshipped tree or of a wayward city is invalid. (Gemara:) And that of a worshipped tree is invalid? But didn't Rava say, "A Lulav of idol worship should not be taken [for the Mitzvah], but if it was taken, it is valid [as opposed to the Mishnah's ruling]?" Here [ie. in the Mishnah], we are dealing with a worshipped tree [from the days] of Moses, for [it ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

הערת קה"ת

סוכה לא, ב. וש"נ.

67

כי האדם עץ השדה

"כי האדם עץ השדה". האדמו"ר הזקן דורש כאן "אדם" על ה, הנמשל לעץ החיים.

Deuteronomy 20:19ט"ט בברים כ:

כִּי־תָצוּר אֶל־עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לְגָדֵחַ אֶלֶּיּוֹ גֵּרֹן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאִתּוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לֵבָא מִפְּנֵיךָ בְּמָצוֹר:

When thou shalt besiege a city a long time, in making war against it to take it, thou shalt not destroy the trees thereof by wielding an axe against them; for thou mayest eat of them, but thou shalt not cut them down; for is the tree of the field man, that it should be besieged of thee?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כ, יט.

68

פי האדם זה הקב"ה

ההערה מפנה לדיון שם בדרשת "אדם" שבפסוק "כי האדם עץ השדה" על ה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תקלד.

69

ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם

חזון יחזקאל על דמות אדם שעל הכיסא. הוא מראה ש"אדם" עשוי להתייחס להופעתו של ה'.

יחזקאל א':כ"וEzekiel 1:26

וּמַעַל לְרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁוֹ כְּמֶרְאָה אֲבֹן־סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶף וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶף דְּמוּת כְּמֶרְאָה אָדָם עָלָיו מְלַמְעָלָה:

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כו.

70

והדר באילנו . . פנימית האילן

אור התורה מצטט שפרי "הדר באילנו" הוא פנימיות האילן

הערת קה"ת

מובא באוה"ת בראשית כרך ג תקמו, ב.

71

לכבתני אחותי כלה

"לכבתני אחותי כלה". הפסוק מבטא את אהבתו הפנימית של ה' לישראל

שיר השירים ד':ט"9 Song of Songs 4:9

לכבתני אחותי כלה לכבתני באחת מעיניך באחד ענק מצוּרְנֶיךָ:

Thou hast ravished my heart, my sister, my bride; Thou hast ravished my heart with one of thine eyes, With one bead of thy necklace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ד, ט.

72

בתוונא דלבא יתבי

הערת קה"ת מפנה לגמרא על הביטוי "תוונא דלבא", המשמש כאן לתיאור מקומם של ישראל באהבתו הפנימית של ה'

Niddah 20b:8ח"ב נדה כ:

הָדָר שְׂדֵרָה לָקָה שְׁתֵּי מִינֵי דְמָא, וְכוּלְהוּ אֲמַרְיִנְהוּ. הָהוּא בְּתֵרָא דָם כְּנִים הָוֵה, וְלֹא יָדַע. אֲסֵתִיעַ מִיִּלְתָּא, וְשִׁדְרָ לָהּ סְרִיקוּתָא דְמִקְשָׁלָא כְלָמִי. אֲמַרְהָ: יְהוּדָי, בְּתוּנִי דְלָכָא יִתְבִּיתוּ!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

נדה כ, ב. וע' מגילה (כד, ב). ע"ז (כח, ב) ובפרש"י ז"ל. [כ].

73

במ"ח מסכת אורות . . ובפנימיותו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

"ובפנימיותו יש לו פרצוף נוקבא אחת הנקראת כנסת ישראל והיא שוה לת"ת שלו כי היא גדולה כמוהו ממש" עכ"ל.

74

ונת' מזה לעיל בשו"ש ע"פ ששים

ההערה מציינת שהמילה "לעיל" מלמדת שבתחילה תכנן הצמח צדק סדר אחר למאמרים. הקטע בעג ע"ד (בהאוינו) מסביר שביום הכיפורים מתגלה רצונו הפנימי של ה' באמצעות תשובה וביטול הרצון, ושהלוחות השניים ניתנו "כסתרה", בפנימיות הלב.

הערת קה"ת

הכוונה לקמן בשו"ש לט, ג ואילך. [מציון זה רואים שמתחילה סבר הצ"צ לסדר המאמרים באופן אחר, ואכמ"ל]. וראה לעיל עג, ד.

75

אחת היא יונתי תמתי

"אחת היא יונתי תמתי". זהו נושא מאמר שיר השירים הנזכר כאן

שיר השירים ו':ט"9 Song of Songs 6:9

אֶחָת הִיא יוֹנָתִי תַמְתִּי אֶחָת הִיא לְאִמָּה כְּרָה הִיא לְיֹלְדָתָהּ רְאוּהָ כְנוֹת וַיֵּאשְׁרוּהָ מְלָכוֹת וּפִילָגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ:

My dove, my undefiled, is but one; She is the only one of her mother; She is the choice one of her that bore her. The daughters saw her, and called her happy; Yea, the queens and the concubines, and they praised her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76

ותמתי תאומתי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

שהש"ר (פ"ה עה"פ אני ישנה). [כ].

ע"פ אני כו' דפי ציצית

82

הפסוק האחרון בפרשת ציצית, נושא מאמר שהאדמו"ר הזקן מפנה אליו

במדבר ט"ו:מ"א Numbers 15:41

אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים
אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 בשעה שישאל אומרים אמן יהא שמיה רבה מברך הקב"ה מנענע ראשו

הגמרא אומרת שכאשר ישראל עונים "יהא שמיה רבה", ה', כביכול, מנענע את ראשו. הדבר תומך בהבנת התנועה כהתעוררות

ברכות ג' א:י"ד Berakhot 3a:14

... חֲזִיךְ וְחַיִּי רִאשָׁה, לֹא שָׁעָה זֹו בְּלִבְדִּי אֲמַרְתָּ כֹּה, אֲלֵא בְּכָל יוֹם וְיוֹם, שְׁלֹשׁ פְּעָמִים אֲמַרְתָּ כֹּה. וְלֹא זֹו בְּלִבְדִּי אֲלֵא, בְּשָׁעָה שִׁישְׁרָאֵל נִכְנָסִין לְבֵיתִי בְּנִסְיוֹת וּלְבֵיתִי מְדֻרָּשׁוֹת וְעוֹנִין "יֵהָא שְׁמִיָּה הַגְּדוֹל מְבוֹרָה", הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַעֵנֵעַ רִאשׁוֹ, וְאוֹמֵר: אֲשֶׁרִי הַמֶּלֶךְ שֶׁמְקַלְסִין אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ כֹּה, מַה לוֹ לֹאֵב שֶׁהִגְלָה אֶת בְּנָיו, וְאוֹיֵ לָהֶם לְבָנִים שֶׁגָּלוּ מֵעַל שׁוֹלְחַן אֲבִיהֶם.

Then he said to me, "My son, what sound didst thou hear in that ruin ?" I answered, "I heard a Bat Kol moaning like a dove, crying, 'Alas for My children for whose iniquities I destroyed My house, burnt My Temple, and exiled them among the nations !'" He said to me, "By thy life and the life of thy head, not only at this hour does it so cry, but thrice daily it exclaims thus. Moreover, whenever the Children of Israel enter their Synagogues and Houses of ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

84 הטקסט מפנה כאן לזוהר על פרשת אמור, הדין בארבעת המינים

ספר זוהר, אמור ל"א:קמ"ז-ל"ב:קנ"ה Zohar, Emor 31:147-32:155

8 מסקה

85 למילים האלה Nehemiah 8:18 הערת קה"ת מפנה ל

נחמיה ח':י"ח Nehemiah 8:18

וַיִּקְרָא בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים יוֹם בְּיוֹם מִן־הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן עַד הַיּוֹם הָאַחֲרֹן וַיַּעֲשׂוּ־הֵם שְׁבַע יָמִים וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצָרְתָּ כַּמִּשְׁפָּט:

Also day by day, from the first day unto the last day, he read in the book of the Law of G-d. And they kept the feast seven days;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 הפסוק על שמיני עצרת, המתבאר כאן בפני עצמו

במדבר כ"ט:ל"ה Numbers 29:35

ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל־מלאכת עבדה לא תעשו:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ותמתי תאומתי

77

המדרש דורש "תמתי" כ"תאומתי", כאילו ה' וישראל תאומים. האדמו"ר הזקן רואה לכך רמז בעלה המרכזי הכפול של הלולב

שיר השירים רבה ה':ג Shir HaShirim Rabbah 5:3

פְּשֻׁטִי אֶת כְּתָנְתִּי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן אֶפְלוּ תִמָּה שְׁבַתְמוֹת יוֹדַעַת לְפִשֵּׁט וּלְלִבֵּשׁ, וְאֶת אֲמֶרֶת פְּשֻׁטִי אֶת כְּתָנְתִּי, רַבִּי חֲנִינָא וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמְרֵי יוֹם שְׁנִידוּג לָהֶם נְבוּכַדְנֶצַּר הִרְשָׁע לִישְׁרָאֵל פֶּשֶׁט מֵהֶם שְׁנֵי לְבוּשִׁים גְּדוּלִים, לְבוּשׁ כֶּהֱנָה וּלְבוּשׁ מַלְכוּת. רַחֲצֵתִי אֶת רַגְלִי, מִשְׁנוּף עֲבֹדַת כּוֹכְבִּים, יוֹדַעַת הֵייתִי שְׂאֵבֶק שֶׁל אוֹתוֹ מְקוֹם מְשִׁיאֵנִי לְעִבּוּדַת כּוֹכְבִּים, אֵף עַל פִּי כֵן דוּדִי שֶׁלַח יָדוֹ מִן הַחוּר. אָמַר רַבִּי אֲבָא בַר כֶּהֱנָא, וְכִי מַה טִּיבוֹ שֶׁל חוּר זֶה לְהִיּוֹת ...

"I have removed my tunic; how can I don it? I have washed my feet; how can I soil them? My beloved extended his hand through the hole, and my core was stirred for him" (Song of Songs 5:3-4). "I have removed my tunic" - Rabbi Yohanan said: Even the simplest of the simple knows how to undress and dress, and you say: "I have removed my tunic"? Rabbi Hanina and Rabbi Yohanan say: On the day that the wicked Nebuchadnezzar attacked Israel, he removed from them two great garments: ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

בחי' לו לב

78

ההערה מציינת שהמקור לדרשת "לולב" כ"לו לב" מובא שם, במאמר לראש השנה

הערת קה"ת

נסמן לעיל נו, ד.

צור לבבי

79

"צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". ה' מתואר כנקודת הלב הפנימית ביותר של האדם

תהילים ע"ג:כ"ו Psalms 73:26

כָּל־הַ שְׁאֵרִי וּלְבָבִי צוֹר־לִבִּי וְחֶלְקִי אֱלֹהִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כו.

ומנענעים את הלולב לששה קצוות

80

הסידור מפרט את סדר הנענועים לפני הלל, והביאור החסידי שלו מרחיב על הנענועים

הערת קה"ת

רמ"א בשו"ע או"ח סתרנ"א, ס"ט. סידור אדה"ז קודם הלל. וראה שם רסד, ב. ואילך. ראה לקמן פו, ב.

שער שעשועי המלך

81

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

בפ"ב ופ"ג. [כ].

87 כתר תורה
ההערה מפנה לקטע בתורה אור המבאר את הביטוי "כתר תורה", שהוא הרעיון המרכזי בסעיף זה.
הערת קה"ת
אבות ד, יג. וראה בתו"א סט, ב בפ"י כתר תורה.

88 כתר תורה
דברי רבי שמעון על שלושת הכתרים: כתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות. כאן הם מבססים את התורה ככתר.
משנה אבות ד:י"ג: Pirkei Avot 4:13
רבי יהודה אומר, הוי זהיר בתלמוד, ששגגת תלמוד עולה ודון. רבי שמעון אומר, שלשה כתרים הם, כתר תורה וכתר כהנה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן:
Rabbi Judah said: be careful in study, for an error in study counts as deliberate sin. Rabbi Shimon said: There are three crowns: the crown of Torah, the crown of priesthood, and the crown of royalty, but the crown of a good name supercedes them all.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

89 תרי"ג . . וז' דרבנן . . תרי"ך
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
פרדס ש"ח, פ"ג.

90 דאשתמש בתנא חלף
המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
אבות א, יג.

91 דאשתמש בתנא חלף
מאמרו של הלל: "דאשתמש בתנא חלף". הגמרא מסבירה שהכוונה למשתמש בתלמיד חכם.
משנה אבות א:י"ג: Pirkei Avot 1:13
הוא הנה אומר, נגד שמה, אבד שמה. ודלא מוסיף, ודלא קליף, קטלא חייב. ודאשתמש בתנא, חלף:
He [also] used to say: one who makes his name great causes his name to be destroyed; one who does not add [to his knowledge] causes [it] to cease; one who does not study [the Torah] deserves death; one who makes [unworthy] use of the crown [of learning] shall pass away.
Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

92 זה המשתמש במי ששונה הלכות
הגמרא מפרשת "כתר" כמי ששונה הלכות, הנקראות "כתר המלך".
מגילה כ"ח ב"י: Megillah 28b:14-15
תנן היום: ודאשתמש בתנא — חלף. תני ריש לקיש: זה המשתמש במי ששונה הלכות כתר של תורה. ואמר עולא: לשמש איניש במאן דתני ארבעה, ולא לשמש במאן דמתני ארבעה. כי הא דריש לקיש הנה אולי באורחא מטא עורקמא דמיא, אתא ההוא גברא ארבעיה אכתפיה וקא מעבר לקה. אמר לקה: קרית? אמר לקה: קרינא. תניית?

תנינא ארבעה סידרי משנה. אמר לקה: פסלת לה ארבעה טורי וטענת בר לקיש אכתפך?! שדי בר לקישא ...

We have learned in another place: Whoever makes use of a crown, passes away [from the world] and Resh Lakish taught: This applies to one who accepts service from one who can repeat halakhah, the crown of Torah. And Ulla said One may accept service from one who can repeat the four [orders of the Mishnah] but not from one who can [also] teach them. As in the following story of Resh Lakish, who was once traveling along a road when he came to a pool of water, and a ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)
הערת קה"ת

מגילה כח, ב.

93 יביאו לבוש מלכות. אלו מילות הפתיחה של מאמר שהאדמו"ר הזקן מפנה אליו על מלך הנותן את כתרו שלו.

אסתר ו:ח: Esther 6:8

יביאו לבוש מלכות אשר לבשבו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 וירם קרן לעמו... עם קרובי. המאמר דורש את הפסוק על רוממות כתר התורה, הניתן משום שישראל קרובים לה:

תהילים קמ"ח:י"ד: Psalms 148:14

וירם קרן לעמו תהלה לכל-חסידיו לבני ישראל עם קרבו הללו-קה:
And He hath lifted up a horn for His people, A praise for all His saints, Even for the children of Israel, a people near unto Him. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

תהלים קמח, יד.

95 ויכתוב משה
"ויכתוב משה את מוצאיהם", פסוק ממאמר הנזכר כאן לעניין אור פני ה' כחותמו של אמת.

במדבר ל"ג:ב' Numbers 33:2

ויכתב משה את-מוצאיהם למסעיהם עלי-פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם:

And Moses wrote their goings forth, stage by stage, by the commandment of the L-RD; and these are their stages at their goings forth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 ואמת שנקי חותמו של הקב"ה

הגמרא מלמדת שחותמו של הקדוש ברוך הוא הוא אמת. חותם הוא רק רושם של העצמות, ולכן שמיני עצרת מגיע למעלה ממנו.

שבת נ"ה א:י"ב-י"ג: Shabbat 55a:12-13

וריש לקיש אומר: "תיו" — סוף חותמו של הקדוש ברוך הוא, דאמר רבי חנינא: חותמו של הקדוש ברוך הוא "אמת". (אמר) רבי שמואל בר נחמני (אמר): אלו בני אדם שקימו את התורה כלה מאליה ועד תיו.

מאימתי תמה זכות אבות? אמר רב: מימות הושע בן בארי, שנאמר: "אגלה את נבליה לעיני מאהביה ואיש לא יצילנה מידי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת נה, א.

97 וכמ"ש במ"א ע"פ צדקת פרונו

המאמר על "צדקת פרונו", שהאדמו"ר הזקן מזכיר כאן, נדפס שם

הערת קה"ת

סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקפט.

98 "צדקת פרונו". הפסוק שבמאמר הנוכח, העוסק במדרגה שמעל לחותם

שופטים ה': י"א Judges 5:11

מקול מחצצים בין משאבים שם יתנו צדקות Havayah צדקת פרונו
בישראל אז ירדו לשערים עם Havayah

Louder than the voice of archers, by the watering-troughs!
There shall they rehearse the righteous acts of the L-RD,
Even the righteous acts of His rulers in Israel. Then the people
of the L-RD went down to the gates.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 בד"ה בכ"ה בכסלו

מאמר החנוכה בתורה אור המבאר ש"כובע ישועה" ממשיך את הדרת
הפנים.

הערת קה"ת

תו"א כט, ד.

100 כובע ישועה

ה' חובש "כובע ישועה" על ראשו. כאן הוא מזוהה עם הכתר, מקור הדרת
הפנים.

ישעיהו נ"ט: י"ז Isaiah 59:17

וילבש צדקה כשרון וכובע ישועה בראשו וילבש בגדי נקם תלבשת
ויעט כמעיל קנאה:

And He put on righteousness as a coat of mail, And a helmet
of salvation upon His head, And He put on garments of
vengeance for clothing, And was clad with zeal as a cloak.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 עטרת תפארת שיבה

"עטרת תפארת שיבה". המילה "עטרת" קושרת את כובע הישועה לכתר

משלי ט"ז: ל"א Proverbs 16:31

עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא:

The hoary head is a crown of glory, It is found in the way of
righteousness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי טז, לא.

102 וזהו עצרת תהיי לכם. כמ"ש שום תשים עליך מלך

הקטע הזה, הדורש עצרת ככינוס קבלת מלכותו של ה' לשנה, מצוטט
בהערה לאותה שיחה.

הערת קה"ת

מובא משיחת ליל שמח"ת תשל"ד הערה 11.

שום תשים עליך מלך

"שום תשים עליך מלך". הפסוק נדרש כאן על קבלת מלכותו של ה'
באמצעות תורה ומצוות.

דברים י"ז: ט"ו Deuteronomy 17:15

שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו מקרב אחיך תשים עליך
מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא:

thou shalt in any wise set him king over thee, whom the
L-RD thy G-d shall choose; one from among thy brethren
shalt thou set king over thee; thou mayest not put a foreign-
er over thee, who is not thy brother.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יז, טו.

104 ועי' בזהר אמור דצ"ו סע"ב

הטקסט מפנה בעצמו לסוף זוהר ג, צו ע"ב, בפרשת אמור, העוסק במועדים
ובשמיני עצרת.

ספר זוהר, אמור ל"א: קמ"ז-ל"ב קנ"ה Zohar, Emor 31:147-32:155

105 ביום השמיני שלח

"ביום השמיני שלח את העם", בחנוכת בית המקדש של שלמה; פסוק
שעליו נסמך מאמר מאוחר יותר על שמיני עצרת.

מלכים א' ח': ס"ו I Kings 8:66

ביום השמיני שלח את העם ויכרכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים
וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו:

On the eighth day he sent the people away, and they blessed
the king, and went unto their tents joyful and glad of heart
for all the goodness that the L-RD had shown unto David His
servant, and to Israel His people.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 בני ציון יגילו במלכם

"בני ציון יגילו במלכם". השמחה בנוכחות המלך היא גילה, המוסתרת
בפנים מפני היראה.

תהילים קמ"ט: ב' Psalms 149:2

ישמח ישראל בעשיו בני ציון יגילו במלכם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be
joyful in their King.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמט, ב.

107 שוש אשיש כוי תגל נפשי

"שוש אשיש כוי, תגל נפשי באלקי". פסוק ממאמר המבחין בין שמחה
לגילה.

ישעיהו ס"א: י"א Isaiah 61:10

שוש אשיש כוי תגל נפשי באלקי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה
יעטני כחתן וכהן פאר וכפלה תעדה כליה:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in
my G-d; For He hath clothed me with the garments of salva-
tion, He hath covered me with the robe of victory, As a bride-
groom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth
herself with her jewels.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תקעו בחדש

114

"תקעו בחדש שופר", הפסוק שמאמר ראש השנה הנוכר נסמך עליו

תהילים פ"א:ד' Psalms 81:4

תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כי עמך הסליחה למען תורא

115

"כי עמך הסליחה למען תורא". הסליחה מביאה ליראה, וזה הרעיון הנוכר כאן.

תהילים ק"ל:ד' Psalms 130:4

כִּי־עִמָּךְ הַסְּלִיחָה לְמַעַן תִּוְרָא:

For with Thee there is forgiveness, that Thou mayest be feared.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

(פ' פנחס דרי"ד ע"ב)

116

הקטע בוזהר בפרשת פנחס שהטקסט עצמו מצטט ליישוב שאלת הגילה

ספר זוהר, פנחס ז':כ"ו-ט':ל"ד Zohar, Pinchas 7:26-9:34

שמאלו תחת לראשי

117

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". השמאל הוא ימי הדין והימין הוא סוכות.

שיר השירים ב':ו' Song of Songs 2:6

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרָאשֵׁי וַיְמִינִי תַּחְבֵּקְנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ב, ו.

גילו ברעדה

118

"גילו ברעדה". שמחתם הפנימית של עשרת ימי תשובה, המעורבת ביראה

תהילים ב':י"א Psalms 2:11

עֲבֹדוּ אֶת־יְיָ בְּיִרְאָה וְגִילֹו בְּרַעְדָּה:

Serve the L-RD with fear, and rejoice with trembling.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שוש אשיש

119

פסוק ממאמר קודם שקשר בין גילה לראש השנה

ישעיהו ס"א:י"א Isaiah 61:10

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּהִי תִגַּל נַפְשִׁי בְּאַלְקֵי כִי הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁעָ מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כְּהֹתֵן וְכֹהֵן פָּאֵר וְכִכְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּה:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"א סא, י.

סד"ה ויהי בשלח

108

סוף אותו מאמר תורה אור מובא להבחנה בין שמחה חיצונית לשמחה פנימית.

הערת קה"ת

תו"א סא, ד.

ויהי בשלח פרעה

109

פתיחת פרשת בשלח, הפסוק שמאמר תורה אור הנוכר כאן נסמך עליו

שמות י"ג:י"ז Exodus 13:17

וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרַעְהָ אֶת־הָעָם וְלֹא־נָחַם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹקִים פְּנִינָהם הָעָם בְּרֹאֲתָם מַלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִמָּה:

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that G-d led them not by the way of the land of the Philistines, although that was near; for G-d said: 'Lest the people regret when they see war, and they return to Egypt.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 9

וכל הלבבות ייראוך

110

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

תפלת נשמת.

וידעת היום

111

"וידעת היום". פסוק ממאמר בפרשת ואתחנן הנוכר בעניין השמחה הנסתר.

דברים ד':ל"ט Deuteronomy 4:39

וַיֵּדַעַת הַיּוֹם וַהֲשַׁבַּת אֱלֹהֵי־לִבְכֶּךָ כִּי הוּא הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כי אתה נרי

112

"כי אתה נרי ה'", פסוק ממאמר בפרשת מקץ הנוכר בעניין היראה הנמשכת מכתר תורה

שמואל ב כ"ב:כ"ט II Samuel 22:29

כִּי־אַתָּה נִירִי הַבֵּינִי הַבֵּינִי חֲשָׁכִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וידבר אלקים

113

"וידבר אלקים את כל הדברים האלה", הפסוק שמאמר שבועות הנוכר נסמך עליו

שמות כ':א' Exodus 20:1

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאַמֵּר:

And G-d spoke all these words, saying:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ועיין בזהר ח"א סי' ב'

הטקסט עצמו מצוטט קטע זה בזהר על יום שמיני עצרת.

ספר הזהר, נח י"ד:ק"י-ט"ו:קכ"א Zohar, Noach 14:110-15:121

למילים Zohar, Terumah 94:908-96:918 הערת קה"ת מפנה ל

ספר הזהר, תרומה צ"ד:תתק"ח-94:908-96:918 Zohar, Terumah
צ"ו:תתק"ח

פסקה 11

בן חכם ישמח אב

"בן חכם ישמח אב". המשל העומד ביסוד המאמר כולו

משלי י"א:1 Proverbs 10:1

משלי שלמה בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו:

The proverbs of Solomon. A wise son maketh a glad father;
but a foolish son is the grief of his mother.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

בכסה ר"ה

"בכסה ליום חגנו": ההסתר של ראש השנה נועד לסוכות

תהילים פ"א:ד Psalms 81:4

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our
feast-day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

והוא ענין הנסירה ברי"ה

האיגרת דנה בנסירה של ראש השנה, המושג שהקיצור מציג כאן

הערת קה"ת

וע' בסשי"ב באגה"ק ס"י יד). ושי"ג. [כ].

הסתלקות פנימיות המוחין

ההערה מפנה לדיונים שם על הסתלקות המוחין הפנימיים בראש השנה;
הראשון סמוך לקטע באור התורה שהובא קודם על בקשת פני ה'

הערת קה"ת

ראה אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תתקכג. אוה"ת למג"א ע' בישא.

חג לה'

"חג לה'" — הבאת שמחה לה'

ויקרא כ"ג:מ"א Leviticus 23:41

וחגתם אתו חג לה' שבעת ימים בשנה חקת עולם לדורותיכם בחדש
השביעי תחגו אתו:

And ye shall keep it a feast unto the L-RD seven days in the
year; it is a statute for ever in your generations; ye shall keep
it in the seventh month.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

וחכיתי לה' המסתיר פניו

"וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב". הפסוק מתאר את בקשת ה' בזמן
שהוא נסתר

ישעיהו ח':17 Isaiah 8:17

וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב וקנתי לו:

And I will wait for the L-RD, that hideth His face from the
house of Jacob, and I will look for Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י ח, יז.

עיונותיכם מבדילים

"עיונותיכם מבדילים", סיבת ההסתר

ישעיהו נ"ט:ב' Isaiah 59:2

כי אם־עונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטֹּאתֵיכֶם הִסְתִּירוּ
פְנֵיכֶם מִפְּנֵי מִשְׁמוֹעַ:

But your iniquities have separated Between you and your
G-d, And your sins have hid His face from you, That He will
not hear.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

משארו"ל בענין אור שנברא

הגמרא מלמדת שהאור שנברא ביום הראשון נגנז כשה' ראה את מעשי דור
המבול ודור הפלגה. הוא משמש דוגמה להסתרת האור הפנימי

חגיגה י"ב א:ה'־ו' Chagigah 12a:5-6

ואמר רב יהודה אמר רב: עשרה דברים נבראו ביום ראשון, ואלו הן:
שמים וארץ, תהו ובהו, אור וחשך, רוח ומים, מדת יום ומדת לילה.
שמים וארץ — דכתיב: "בראשית ברא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ",
תהו ובהו — דכתיב: "והארץ היתה תהו ובהו", אור וחשך, חשך —
דכתיב: "וחשך על פני תהום", אור — דכתיב: "ויאמר אֱלֹהִים יהי
אור", רוח ומים — דכתיב: "וירוח אֱלֹהִים מרחפת על פני המים", מדת
יום ומדת לילה — דכתיב: "ויהי ערב ויהי בקר יום ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

בראשית רבה י"א:ב' Bereshit Rabbah 11:2

הערת קה"ת

חגיגה יב, א. ב"ר יא, ב.

פנים בפנים

"פנים בפנים דיבר ה' עמכם": הפנימיות של ה' מקבילה לפנימיות האדם

דברים ה':4 Deuteronomy 5:4

פנים בפנים דבר ה' עמכם כהר מתוך האש:

The L-RD spoke with you face to face in the mount out of the
midst of the fire—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 12

וכל ברך לך תכרע

"לה' תכרע כל ברך". מילות תפילת נשמת על הכריעה מהדהדות את
הפסוק.

ישעיהו מ"ה:כ"ג Isaiah 45:23

כי נִשְׁבַּעְתִּי יָצָא מִפִּי צִדְקָה דָּבָר וְלֹא יָשׁוּב כִּי־לִי תִכְרַע כָּל־בֶּרֶךְ תִּשְׁבָּע
כָּל־לָשׁוֹן:

By Myself have I sworn, The word is gone forth from My
mouth in righteousness, And shall not come back, That unto
Me every knee shall bow, Every tongue shall swear.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

132 שאין השכינה שורה אלא על בעלי קומה

הגמרא אומרת שהשכינה שורה רק על מי שהוא חכם, גיבור, עשיר ובעל קומה. כאן "בעל קומה" נדרש כאדם שכל קומתו משתחוה לה'.

שבת צ"ב א:ח"ה:8a Shabbat 92a

ואיבעית אימא: מארון. דאמר מר: ארון תשעה וּכְפוּרֹת טַפַּח. הרי כאן עשרה, וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות — תילתא מלעיל ותרי תילתי מלרע, אישתכח דמלמעלה מעשרה הנה קאי. וליגמר ממש? דילמא משה שאני, דאמר מר: אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת צב, א.

133 יאר ה' פניו אליך

ברכת כוהנים, שהארתה נמשכת באמצעות ההשתחוואות ביום הכיפורים.

במדבר ו:כ"ה:25 Numbers 6:25

יֵאָר הַיְּיָהּ הָאֵלֶּיךָ וְיִחַנֶּךָ:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

134 לפני הוי"ה תטהרו

"לפני ה' תטהרו", הפסוק של יום הכיפורים. הקיצור דורש "לפני הוי"ה" כפנימיות השם.

ויקרא ט"ז:ל"ו:30 Leviticus 16:30

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 פסוקה

135 פרי עץ הדר זה הקב"ה

המדרש דורש את האתרוג כרמו לה'.

ויקרא רבה ל"ט:9 Vayikra Rabbah 30:9

136 האדם עץ השדה

"האדם עץ השדה" נדרש על ה', עץ החיים.

דברים כ"י:19 Deuteronomy 20:19

כִּי־תִצּוּר אֶל־עִיר רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא־תִשְׁחִית אֶת־עֵצָהּ לְגִדּוֹחַ עָלֶיהָ גֵּרֶזָן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאִתּוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לְבָא מִפְּנִיךָ בְּמִצּוֹר:

When thou shalt besiege a city a long time, in making war against it to take it, thou shalt not destroy the trees thereof by wielding an axe against them; for thou mayest eat of them, but thou shalt not cut them down; for is the tree of the field man, that it should be besieged of thee?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 צור לבבי וחלקי אלקים לעולם

"צור לבבי וחלקי אלקים לעולם" — הדבקות שהלולב מייצג.

תהילים ע"ג:26 Psalms 73:26

כָּל־הַיּוֹמִים וְלִבִּי צוּר־לִבִּי וְחֻלְקֵי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 זאת קומתך דמתה לתמר

"זאת קומתך דמתה לתמר". הלולב הזקוף, שהוא ענף של תמר, מייצג את הקומה השלמה המשתחוה.

שיר השירים ז':ח"ז:8 Song of Songs 7:8

זֹאת קוֹמַתְךָ דְּמִתָּה לְתֶמֶר וְשִׁדְיָךְ לְאַשְׁכְּלוֹת:

This thy stature is like to a palm-tree, and thy breasts to clusters of grapes.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ז, ח.

139 ושמחתם לפני ה'

הציור לייטול את ארבעת המינים ביום הראשון של סוכות.

ויקרא כ"ג:40 Leviticus 23:40

וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ־עֵבֶת וְעֶרְבֵי־נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים:

And ye shall take you on the first day the fruit of goodly trees, branches of palm-trees, and boughs of thick trees, and willows of the brook, and ye shall rejoice before the L-RD your G-d seven days.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כג, מ.

140 בן חכם ישמח אב

"בן חכם ישמח אב" נדרש כאן על גילוי המוחין דאבא.

משלי י':1 Proverbs 10:1

מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן חָכֵם יִשְׂמַח־אָב וּבֶן כְּסִיל תּוֹגַת אִמּוֹ:

The proverbs of Solomon. A wise son maketh a glad father; but a foolish son is the grief of his mother.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

141 לפני ה' תטהרו

הקטע מופיע למטה Leviticus 16:30 המילים כאן מצטטות את

ויקרא ט"ז:ל"ו:30 Leviticus 16:30

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטָהָר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא טז, ל.

14 פסוקה

142 ביום השמיני עצרת

הפסוק על שמיני עצרת.

במדבר כ"ט:ל"ה:35 Numbers 29:35

בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם כְּלִמְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 143** **אני ה' אלקיכם דפרשת ציצית**
 "אני ה' אלקיכם" — הפסוק האחרון שבפרשת ציצית, שבו עוסק המאמר המצוטט כאן.
 במדבר ט"ו:מ"א:15 Numbers
 אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים
 אני ה' אלקיכם:
 I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

- 144** **וירם קרן**
 "וירם קרן לעמו" — הרמת כתר תורה.
 תהילים קמ"ח:14 Psalms
 וירם קרן לעמו תהלה לכל־חסידי־ו לבני ישראל עם קרבו הללו־קה:
 And He hath lifted up a horn for His people, A praise for all His saints, Even for the children of Israel, a people near unto Him. Hallelujah.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 145** **בטל רצונך**
 המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
 הערת קה"ת
 אבות ב, ד.

- 146** **בטל רצונך**
 "בטל רצונך מפני רצונו" — הביטול הגמור של בחינת הכתר.
 משנה אבות ב:ד:4 Pirkei Avot
 הוא היה אומר, עשה רצונו כרצונה, כדי שיעשה רצונה כרצונו. בטל רצונה מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונה. הלל אומר, אל תפרש מן הצבור, ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמע. שסופו להשמע. ואל תאמר לך שאפנה אשנה, שמא לא תפנה:
 He used to say: do His will as though it were your will, so that He will do your will as though it were His. Set aside your will in the face of His will, so that he may set aside the will of others for the sake of your will. Hillel said: do not separate yourself from the community, Do not trust in yourself until the day of your death, Do not judge your fellow man until you have reached his place. Do not say something that cannot be ...
 Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

- 147** **כתר לי ועיר**
 "כתר לי ועיר" — השימוש במילה "כתר" כדי להסביר את מהות הכתר.
 איוב ל"ו:26 Job
 כתר־לי ועיר ואחוך כי עוד לאֵלֹהִים מְלִים:
 Suffer me a little, and I will tell thee; For there are yet words on G-d's behalf.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 148** **סדיה וידבר כו' במדבר סיני**
 בקטע זה מוסבר שהמפקד "לגלגלתם" פירושו העלאת הנשמות לגלגלתא — הרצון העליון שאינו מושג אפילו בחכמה — והדבר נקשר ל"בטל רצונך". זהו ביאור מפורט יותר לכתר שלמעלה מהמוחין המתואר כאן.
 הערת קה"ת
 לעיל פ' במדבר ב, א.

- 149** **וידבר כו' במדבר סיני**
 פתיחת ספר במדבר, הפסוק שעליו נסמך המאמר המצוטט כאן.
 במדבר א:1:1 Numbers
 וידבר ה' אל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַּר סִינִי בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לֵאמֹר:
 AND THE L-RD spoke unto Moses in the wilderness of Sinai, in the tent of meeting, on the first day of the second month, in the second year after they were come out of the land of Egypt, saying:
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 150** **שאו את ראש כו' לגלגלתם**
 "שאו את ראש... לגלגלתם" נדרש כהעלאת ישראל לבחינת גלגלתא, הכתר.
 במדבר א:2:2 Numbers
 שאו את־ראש כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגָּלָתָם:
 "Take ye the sum of all the congregation of the children of Israel, by their families, by their fathers'houses, according to the number of names, every male, by their polls;
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 151** **מבן עשרים שנה**
 "מבן עשרים שנה ומעלה" — חלק מפסוק המפקד הנידון באותו מאמר.
 במדבר א:3:3 Numbers
 מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה כָּל־יָצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצִבְאָתָם אֹתָהּ וְאֶחָדָן:
 from twenty years old and upward, all that are able to go forth to war in Israel: ye shall number them by their hosts, even thou and Aaron.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 152** **וידעת היום והשבות**
 "וידעת היום והשבות אל לבבך" — הפסוק שבמאמר המצוטט בעניין השמחה הנסתרת.
 דברים ד:39:39 Deuteronomy
 וידעת היום והשבת אלי־לִבְּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשֵׁמִים מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:
 know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שלשה כתרים הן

"שלשה כתרים הם: כתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות; וכתר שם טוב עולה על גביהם"

משנה אבות ד':י"ג Pirkei Avot 4:13

רבי יהודה אומר, הוי זהיר בתלמוד, ששגגת תלמוד עולה ודון. רבי שמעון אומר, שלשה כתרים הם, כתר תורה וכתר כהנה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן:

Rabbi Judah said: be careful in study, for an error in study counts as deliberate sin. Rabbi Shimon said: There are three crowns: the crown of Torah, the crown of priesthood, and the crown of royalty, but the crown of a good name super-sedes them all.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

מי מנה

"מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל" — הפסוק שבמאמר המצוטט כהקבלה.

במדבר כ"ג:י Numbers 23:10

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

כתר מל' . . כהונה . . תורה . . שם טוב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה אבות ד', יג.

פסקה 16

בר"ה אמרו לפני מלכיות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

טז, א.

בר"ה אמרו לפני מלכיות

ה' אומר: בראש השנה אמרו לפני פסוקי מלכיות, כדי שתמליכו אותי עליכם. כאן מדובר בכתר מלכות

ראש השנה ט"ז א:ט"ו Rosh Hashanah 16a:15

ומפני מה אמרה תורה נסכו מים כהן — אמר הקדוש ברוך הוא: נסכו לפני מים כהן, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה. ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות — כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות — כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה, ובמה — בשופר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

שנכנס הכה"ג לפני ולפנים

ההערה מפנה לשיחה העוסקת בכניסת הכהן הגדול לקודש הקודשים ביום הכיפורים.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ד ע' 1216.

בהעלותך את הנרות

"בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה". הדלקת הנרות בידי הכהן היא דימוי לעליית הנשמות.

במדבר ח':ב' Numbers 8:2

דבר אליהם ואמר להם: ואליו בהעלתה את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות:

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ח', ב.

וגדול תלמוד שמביא לידי מעשה

חז"ל קבעו שגדול תלמוד, מפני שהוא מביא לידי מעשה. כאן התורה המביאה לידי מעשה ממשיכה את כתר שם טוב

קידושין מ' ב:ח' ט"ו Kiddushin 40b:8-9

וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעליית בית נתנה בלוד. נשאלה שאילה זו בפניהם: תלמוד גדול או מעשה גדול? נענה רבי טרפון ואמר: מעשה גדול. נענה רבי עקיבא ואמר: תלמוד גדול. נענו כולם ואמרו: תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה. תנאי, רבי יוסי אומר: גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה, לתרומות ולמעשרות חמישים וארבע, לשמיטים וששים ואחת, ליוכלות מאה ושלש.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0: ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel) הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likutei-torah/sukkos/4/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק